

અધ્યાત્મ

આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક

છૂટક નકલ ૮-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫/- આજીવન ૨૫૧/-
વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦/ (વિમાનથી) આજીવન ૫૦૦૦/-

- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ સ્વર્ગારોહણ, દાતારોડ, અંબાજી, ૩૮૫૧૧૦).
- તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : ૬ વૃંદાવન ફ્લેટ્સ, હવેલી પાસે આતાભાઈ ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૭૨૫૦૨, ૨૫૬૫૮૧૧
- ADHYATMA email Address: adhyatma_editor@yahoo.co.in
- You can know about Shree Mahatmajji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
- અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. શ્રીગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ) ૨. શ્રી જયોત્સ્નાબેન બી.ત્રિવેદી. ૩. શ્રી આશીષ ગોહિલ-avgohil1@gmail.com
- તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
- મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, LIG167, આનંદનગર, ભાવનગર-૧
- ★ લેખકોને નિમંત્રણ ★
- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે.
- ★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★
- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- લવાજમ માટે મનીઓર્ડર, ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ 'સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ'ના નામનો શ્રીનારાયણ હ. જાની, ૬ વૃન્દાવન ફ્લેટ, હવેલી પાસે, આતાભાઈ, ભાવનગર(ફોન-૨૫૭૨૫૦૨)ને મોકલવા વિનંતી છે.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી અપાશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- આગલા મહિનાના અંત સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તે પછીના મહિનાની તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

You can know about Shree Mahatma Yogeshwarji & Shree Maa Sarweshwari from Website 'swargarohan.org'

✽ અનુક્રમણિકા ✽

લાગણી	સંતવાણી	૩
ગુરુદેવ વંદે તવ ચરણારવિંદમ્	નારયણ હ. જાની	૪
પારસમણિ	ડો. પ્રકાશ ગજજર	૧૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૧૬
હે નાથ! પુકારનો મહિમા	સ્વામી રામસુખદાસજી	૧૮
મુદ્રાવિજ્ઞાન-જ્ઞાનમુદ્રા		- ૨૨
What I Learnt From MAA	Krupa	27
Brother Anandamoy In Deep		
Meditation Because Of A Dog	Ameya Bhai	31
એક અભિનવ પારાયણ (૮)	જયોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી	૩૭
દક્ષિણ ભારતના ધાર્મિકવડા સાથે અનુ. યોગેશ્વરજી, પોલ બ્રન્ટન		૪૨
પૂ. માની વિદેશમાં યાત્રા (૩)	મા સર્વેશ્વરી	૪૮
બાળ સત્કર્મ પર્વ (૩)	જયોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી	૫૩
ધર્મસ્વરૂપ	વાસુદેવ સોઢા	૫૮
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૬૧

લાગણી

જ્યાં લાગણીનું ચલણ છે, ત્યાં રોકડા સિક્કા ચાલતા નથી.

અતિ લાગણી અતિ માંગણી,
ઈચ્છાઓનો તો અંત નથી,
ચક્ર સનાતન રહે ચાલતું,
કાયમ ક્યાંયે વસંત નથી.

પાણીનું એક ટીપું આગળ જતા ધારા બને પછી ઝરણુ અને નદી, અંતે તે સાગરમાં ભળી જઈ એક નાનું બિંદુ, વામનમાંથી વિરાટ બને. જળનું એક ટીપું પોતાનું અસ્તિત્વ મીટાવી ન દે ત્યાંસુધી એ સાગર બનતું નથી.

સનાતન કાળથી આ ચક્ર ચાલતું આવે છે માટે જ હંદગી જેવી છે તેવી સ્વીકારી લો. જે લોકો હંદગીનો વિરોધ કરે છે તેઓ ખૂબ જ અશાંત છે, દુઃખી છે.

સંત મહાત્માઓ શાંતિ અને આધ્યાત્મિકતાનો પ્રચાર કરે છે. પરંતુ જીવાત્માને તો ધન—દીકરો—પત્ની—તંદુરસ્તી—નોકરી—વારસો પ્રમોશન—ગાડી અને બંગલો જ જોઈએ છે. લોકો સંત મહાત્મા પાસે જાય છે, સતસંગ કરે છે, છતાં ભૌતિક સુખની જ ચાહના કરે છે. શાંતિ લેવા ઈચ્છે છે છતાં જીવનની જરૂરિયાતમાં તેનો ક્રમ છેલ્લો છે.

યુવાનને પૂછો શાંતિ જોઈએ છે? તો કહેશે અત્યારે નહીં, વૃદ્ધ થઈશ ત્યારે જોઈશું, અત્યારે તો નોકરી, છોકરી ને ગાડી જોઈએ છે. આમાં લાગણી સાથે સતત માગણીઓ જોડાયેલી રહે છે, જે અન્તે તો અશાંતિ વધારનારી જ છે.

—સંતવાણી

ગુરુદેવ, વન્દે તવ ચરણારવિંદમ્ ।

—નારાયણ હ. જાની

(નોંધ:—આ લેખમાં રજુ કરેલ વાતો છેલ્લાં વર્ષોમાં પૂ. શ્રી ગુરુદેવશ્રી યોગેશ્વરજી સાથેની અંગત મુલાકાતોમાં થયેલ વાતોના સારભાગરૂપ છે. તેમાં વ્યક્ત થયેલ વિગતો પૂ. શ્રીના જીવન પર પ્રકાશ પાડતી ને તેઓની આધ્યાત્મિક અનુભૂતિ-ઓની વિશેષતાઓ સમજવામાં વાંચકોને ઉપયોગી થાય તેવી લાગવાથી અહીં તેઓશ્રીના ૨૯ મા નિર્વાણદિન—૧૮ માર્ચ, ૨૦૧૩ ના ઉપલક્ષમાં રજુ કરી છે. માનું છું કે વાંચકોને તે પ્રેરણાસ્પદ બની રહેશે. —તંત્રી)

પરમ વંદનીય ગુરુદેવશ્રી હું આપના ચરણારવિંદને વંદન કરું છું, ત્યારે મને એક જ વિચાર આવે છે કે શું એક જ માણસમાં આટલા બધા સદ્ગુણોના સુભગ સમન્વય—શું આ યુગમાં સંભવિત છે? બગીચામાં ફૂલો તો ઘણાં બધાં ઉગે, પરંતુ એવું એક ફૂલ હોય ખરું કે જે દેખાવે સરસ હોય, જેની પાંખડીઓ રૂપાળી ને કોમળ હોય અને જેની સુંદર સુગંધ નાકને અને વાતાવરણને મહેકતાથી ભરી દેતી હોય, છતાં જેનામાં ક્યાંય કાંટો સરખો ના હોય? અસંભવ, તો હે પ્રભુ, તે અમારા આ ગુરુદેવને કળીયુગના કપરાકાળમાં સર્જ્યા છતાં એમના જીવનમાં ક્યાંય કશોય અવગુણ જોવા ન મળ્યો.

વર્ષો પછી સન ૧૯૮૦માં પૂ. શ્રી સાથે તેઓના પૂર્વ જીવન અંગે વાત કરતાં અમે કહ્યું. ગુરુદેવ, જીવન વિષે આપનો અભિગમ કેટલો બધો હકારાત્મક! કેટલાં બધાં ઉત્તમ ગુણોનો

માર્ચ : ૨૦૧૩

૫

સમન્વય આપના સાધનાત્મક જીવનમાંજ નહીં, પરંતુ એક આદર્શ માનવ તરીકેના જે ઉત્તમ ગુણોને હું આપમાં જોઈ રહ્યો છું, તો શ્રી ગુરુદેવે કહ્યું પ્રભુએ બાળપણથી જે પરિસ્થિતિઓમાં મૂક્યા તેના લીધેજ અમે સાધના દરમ્યાનનાં કષ્ટો, હસતાં હસતાં સહી શક્યા. ભોજનની સમસ્યા ભજનમાં કદી બાધક ન બની. પછી આગળ ઉમેર્યું, પિતાનો ખેડુતનો વ્યવસાય—એટલે માતા— પિતાનો પુરુષાર્થ તો સમજણ જ્યારથી આવી, ત્યારથી આંખે જોયો. ગરીબાઈ તો હતી પરંતુ જીવન જીવવા માટે આવશ્યક ખોરાકની કમી ન હતી. ઘી દૂધ ને અનાજ હતાં, પણ ઈન્દ્રિયોને બહેકાવે તેવા સ્વાદ માટેની શ્રીમંતાઈ ન હતી. સાદું પણ પૌષ્ટિક ભોજન બે ટાઈમ સરસ મળી રહેતું.

આઠેક વર્ષના થયા ત્યાં બ્રાહ્મણ પરિવારમાં જન્મ એટલે જનોઈ મળી. એટલે સંધ્યા ને ગાયત્રી કરવાની દીક્ષા મળી. પૂર્વના સંસ્કારોને લીધે, નાનપણથી પ્રભુ પ્રિય લાગતા. તે માટે પ્રાર્થના પણ થતી રહેતી.

પિતાજીના અવસાન પછી જીવન વધું કપરું બન્યું. ખાસ કરી માતાજી માટે અને અમારા માટેય. કારણ ઘર છોડી, સાવ અજાણ્યા માણસો ને અજાણ્યા વાતાવરણ વચ્ચે મુંબઈ અનાથાશ્રમમાં દાખલ થવું પડ્યું. ભણવું તો હતું—પણ આ રીતે? જ્યાં કોઈ પ્રેમ કરે નહીં, આપણો ભાવ પૂછે નહીં, કદી આપણને શું ખાવું ગમે તેવો શબ્દ કદી સાંભળવા મળે નહીં, ઉપરથી હોકી બેસાડેલી શિસ્તના કારણે પ્રારંભમાં બીક પણ લાગતી, રખે કંઈ ભૂલ થઈ જશે તો ખાવા માટેની વાનગીઓમાંથી એકાદ વાનગી ઓછી થઈ જશે—દંડરૂપે

૬

અધ્યાત્મ

શારીરિક શિક્ષાય થાય. ઉપરાંત બીજાઓના દેખતાં ક્ષોભીલા પણ થવું પડે. એટલે ભય સાથે સહજ રીતે જાગૃત્તિ પણ જોડાઈ ગઈ.

સંસ્થામાં તો બધું નિયમ પ્રમાણે હોય. એટલે રસોઈ એવી જ બનતી જેમાં સ્વાદ ઓછો હોય. રસોયાઓ એની ખાસ કાળજી રાખતા કારણ સ્વાદિષ્ટ વાનગી છોકરાઓ ખૂબ ઝાપટી ના જાય. એટલે જીભના સ્વાદ ઉપર સહજરીતે જ કાબુ આવી ગયો. દસેક વર્ષ સુધી એવું જ ખાધું. એથી સ્વાદ ઉપર સહેજે વિજય મળી ગયો.

આશ્રમ જીવનનો બીજો મહત્વનો ફાયદો એ થયો કે હું સ્વાવલંબી બનતાં શીખ્યો. બીજો છૂટકો જ ન હતો. કપડાં ને પુસ્તકો હંમેશાં વ્યવસ્થિત રાખતો. અહીં પોતાની કહીએ એવી તો કોઈ વ્યક્તિ ન હતી કે જેની સાથે શાંતિથી બેસીને વાતો કરીએ. એટલે અભ્યાસ ઉપરાંત જે સમય બચતો તેને ઈત્તર વાંચનમાં જોડી દીધો. વાંચનની સામગ્રી તો સંસ્થામાં લાયબ્રેરી હોવાથી ઉપલબ્ધ હતીજ, જે કદાચ ઘરના જીવનમાં આટલા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ ના બની હોત.

સંસ્થામાં પ્રાર્થનામાં જોડાવું ફરજિયાત હતું સવાર—સાંજ પ્રાર્થના થતી. પ્રારંભમાં તેમાં રસ ન પડ્યો, પણ પછી તે સ્વભાવનું એક અંગ બની ગઈ જે જીવનભર રહીને મારા આધ્યાત્મિક વિકાસમાં મને ખૂબ ઉપયોગી સારા વાંચનને લીધે મારી ભાષા ને સમજ બેય સુધર્યાં. વળી દિલ તો પહેલેથીજ ભાવવાળું હતું એટલે હૃદયમાં ઊઠતા ભાવોને અભિવ્યક્ત થવાની ઈચ્છાથી—લખાવા પણ માંડ્યું. આમ સાહિત્યસર્જન પણ આપોઆપ થતું રહ્યું. અરે, એમાંથીજ રોજનીશી લખવાની ટેવ

માર્ચ : ૨૦૧૩

૭

પાંગરી જે આગળ જતાં. “પ્રકાશના પંથે” જેવી આત્મકથાના રૂપમાં સમાજ ઉપયોગી બની.

જીવનનાં પ્રારંભનાં વર્ષોમાં સાંસારિક વાતાવરણ થી દૂર રહેવાથી—કુટુંબ કે સમાજ પ્રત્યેની કોઈ આસક્તિ કે લગાવ ના રહ્યો. આમા પૂ.માતાજી એક અપવાદરૂપ હતાં, ને કંઈક અંશે બેન—તારાબેન.

વળી આશ્રમ જીવનનાં વર્ષોમાં કદી કોઈ પૈસો આપનાર તો હતું જ નહીં. તો હાથખરચીની વાત જ શી કરવી. એટલે આશ્રમના ભોજન સિવાયની બહારની કોઈ વાનગી ખરીદીને ખાધી નહીં. એટલે કદી એ તરફ મન ગયું જ નહીં. મીઠાઈ કે ફરસાણની દુકાન આગળથી પસાર થતાં કદી મન લાલચું ન બન્યું આશ્રમના રસોડે મહિનામાં એકવાર મિષ્ટાન મળતું, તેનાથીજ સંતોષ માનવા મન ટેવાઈ ગયું. એટલે ભોજનના સ્વાદનો જય સહજ રીતે મને સુલભ બન્યો.

વરસમાં એકજ વાર મુંબઈથી ગામ જવાનું ગાડીભાડું વડોદરાથી શ્રી રમણમામા મોકલતા. તેનાથી વડોદરા ને સરોડા જવાનું બનતું. પૂ.માતાજી તો પોતાનું દીકરીનું અને પોતાનાં ઘરડાં સાસુમાનું જીવન, ખેતીની થોડી આવક ઉપર જેમતેમ ચલાવતાં. એક વાત સાચી કે પૂ.માતાજીને મારો વિયોગ બહુ ચાલતો ને તેઓ વેકેશન ક્યારે પડે તેની રાહ જોતાં, જેથી મને મળી શકે.

પૂ.માતાજીના આ ભાવને હું સમજતો તેમજ તેઓએ વેઠેલાં અનેક સાંસારિક પરિતાપોની નોંધ મારા હૃદયે રાખેલી એટલે જ ત્યાગી બન્યા છતાં મેં ભગવું પહેર્યું નહીં ને તેઓને જીવનના

૮

અધ્યાત્મ

૩૨ વર્ષ મારી સાથે જ રાખ્યાં તો મારે કહેવું પડે કે તેઓ એક સ્ત્રી તરીકે મને મારી સાધનામાં બાધક કદી લાગ્યાં નહીં. ઊલ્ટું એમ કહું કે તેઓના સાન્નિધ્યે મને સાધના દરમ્યાન હૂંફ અને રાહત મળતાં રહ્યાં. મારી કપરી વેદનાપૂર્ણ સાધનાના ઉત્તમ સાક્ષી બની રહ્યાં. એટલે જ અમે પૂ.મા સર્વેશ્વરીનો સ્વીકાર કરી શક્યા. જાણે એમના સાન્નિધ્યે જગતની સર્વ સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનો જે માતૃત્વ દર્શનનો ભાવ હતો તે વ્યવહારમાં આચરાયો ને મા શ્રી સર્વેશ્વરીના સાન્નિધ્યે તે પરિપૂર્ણતાએ પહોંચ્યો. ઓરફનેજેમા જો કે અમને જાતે રસોઈ કરવાની તાલીમ ભલે ના મળી, પરંતુ તે સિવાયની જે તાલીમ સહજ રીતે મળી. તેનાથી જાણે પ્રભુએ અમને ભવિષ્યમાં એકાંતમાં રહી સાધન કરવાની તાલીમ આપી—એની જ ગોઠવણ એ હતી એમ આજે હું સમજું છું. બાળપણમાં ઘર અને સમાજથી દૂર રહ્યા. એટલે ક્યાંય આસક્તિ કે મમત્વ ન થયાં.

પૈસાનો મોહ પણ ના વળગ્યો, કારણ ઓરફનેજમાં ભોજન મળતું, કપડાં મળતાં—એટલે જીવનમાં પૈસો જ અનિવાર્ય છે એવું ના લાગ્યું. તેનો અભાવ દુઃખનું કારણ કદી ના બન્યો સાથે સાથે પૈસાનું મૂલ્ય પણ સમજ્યા. જીવનની પ્રાથમિક જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવામાં તે ઉપયોગી થાય છે એટલા અંશે એનો સહજ સ્વીકાર થતો રહ્યો. બાકી જીવન એટલું બધું સાદું કે પૈસા ખાતર કદી કોઈની ગુલામી સ્વીકારવાની ઇચ્છા ના જન્મી. વળી સાધનામાં જેમ જેમ મન ડૂબતું ગયું તો પ્રભુ સિવાયનું કોઈપણ પ્રલોભન આ જીવને રૂચ્યું જ નહીં.

અભ્યાસકાળ દરમ્યાન ઓરફનેજમાં પ્રભુએ બાળાને

ભણવવાનો જે અવસર પૂરો પાડ્યો, તેનાથી સ્ત્રીઓ પ્રત્યેના પવિત્રભાવો વિકસ્યા એટલું જ નહીં પણ મનની આંતરિક શુદ્ધિ ને પવિત્રતા કેટલી ને કેવી છે તેનું તટસ્થ અવલોકન થતું રહ્યું. જે પાછલા જીવનમાં ખૂબ ઉપયોગી ઠર્યું. ઓરફનેઝના બીજા બાળકો માટે જે કદી સંભવિત ન બને, તે પ્રભુએ મારા માટે ખાસ ગોઠવી—મને ચકાસ્યો. ત્યારે હું તેમાં ઊણો ના ઉતર્યો—એ પ્રભુનીજ—મા જગદંબાની કૃપા આજે લાગે છે.

પૂ.માને નાનપણથી જેમ પ્રકાશનું દર્શન થતું તેમ અમને પણ આંતર પ્રેરણાઓ થતી, જેથી સાધનાત્મક ક્ષેત્રે કોઈ બાહ્ય ગુરુના માર્ગદર્શન સિવાય—અમારી સાધનાત્મક મૂંઝવણોના ઉકેલ અંદરથી મળતા રહેતા, જે આશ્ચર્ય પમાડે તેવું શું નથી લાગતું? તે સારું થયું, નહીં તો અમે પણ કોઈ ધાર્મિક વાડામાં બંધાઈ ગયા હોત ને તમને પણ તેમાં જોડી દીધા હોત.

પછી ઉમેર્યું, “નારણભાઈ, સાધનાત્મક ક્ષેત્રે સિદ્ધિઓ સહજ રીતે પ્રગટે. પરંતુ પ્રભુની કેવી કૃપા કે એ સિદ્ધિઓનો ઉપયોગ કદી પણ પદ, પ્રતિષ્ઠા ને પૈસા માટે કરવાની ઈચ્છા જ ના જન્મી.”

એનું કારણ શું? આપ તો અભાવો વચ્ચે જ જન્મ્યા ને ઉછર્યા, છતાં સિદ્ધિઓનો ઉપયોગ કરવાનું કેમ મન ના થયું? અમે પ્રશ્ન કર્યો. તો તેમણે કહ્યું “એનું એક મહત્ત્વનું કારણ ચિત્તની શુદ્ધિ. મનમાં લૌકિક વાસના કે કામનાઓનો અભાવ. એટલે ત્યાગ અને વૈરાગ્ય અમારા જીવનમાં સતત આચરતા રહ્યાં.”

પૂ. શ્રીએ આગળ બોલતા કહ્યું, ‘ચિત્તની શુદ્ધિમાં બાધક

બનતી હોય તો બે બાબતો મુખ્ય છે—એક ધન માટેની લિપ્સા ને સ્ત્રીઓ પ્રત્યેની કુત્સિત દષ્ટિ.’ મા જગદંબા પ્રત્યેના મારા ઉત્કટ પ્રેમને લીધે સમગ્ર સ્ત્રી જાતિ પ્રત્યે મારા દિલમાં નાનપણથી જ માતૃભાવ પેદા થઈ ગયો હતો. તે પુષ્ટ થયો. મારી જાગૃકતા અને હરેક સ્ત્રીને જોતાં જ મનોમન પ્રણામ કરવાની મારી અભ્યાસકાળથી પાડેલ ટેવને લીધે. એને પરિણામે અમારા મનમાં કદી વાસના ઉઠી જ નહિ.

વહેલા ઉઠવાની ટેવના મૂળમાં—ઓરફનેજમાં રાતે વહેલા સૂવાનું ફરજિયાત હતું,—તે મદદરૂપ થયું. અગાસીમાં એકલા સૂવાની ટેવથી મારામાં અભય કેળવાયો. એટલે હિમાલયના નિવાસ દરમ્યાન મને કદી ભય ના લાગ્યો. મા સતત મારી સાથે છે ને મારી રક્ષા કરી રહી છે એવી મારી દઢ શ્રદ્ધાના બળે મને બીહામણાં સ્થાનો—જેવાં કે સ્મશાનોમાંથી રાતે પસાર થતાં પણ કદી બીક ના લાગી. જો કે ભૂતના અસ્તિત્વની અનુભૂતિ મેં જીવનમાં પ્રત્યક્ષ રીતે કરી છે, કિન્તુ તેની કોઈ ભીતી લાગી નથી. સૂક્ષ્મ જગતમાં અસ્તિત્વ ધરાવતા એ જીવો—પ્રભુ સ્મરણ કરવાવાળા જીવોથી આઘા રહે છે, તે પણ મારો જાત અનુભવ છે. આ વાતની અનુભૂતિ મેં તમને તમારા નાના ભાઈની પત્ની અને તમારી પુત્રી બિન્દુના અવસાન પછી કરાવી છે.

વાતનો વિષય બદલતાં મેં પૂ. શ્રીને પૂછ્યું, ‘આપની આટલી બધી વિવિધ આધ્યાત્મિક અનુભૂતિઓ વાંચકોના માન્યામાં ના આવે એવી લાગે છે.’ એના પ્રત્યુત્તરમાં પૂ. શ્રીએ કહ્યું, “મને કોઈક અપવાદ સિવાય એવો માનવ બતાવો કે જેમનામાં શ્રી રામકૃષ્ણદેવ કે વિવેકાનંદન જેવી પ્રભુપ્રાપ્તિ માટેની ઉત્સૂકતા—તલસાટ—ને મરવા સુધીની તૈયારી હોય?”

સાથે જ આ અઘરું છે, છતાં અશક્ય નથી. એનું પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણ અમે પોતે જ છીએ. ગજવામાં એક પણ પૈસો ના હોય—ને કેવળ પ્રભુ પરના વિશ્વાસ અને પ્રેમને લઈને ચાલી નીકળવું ખૂબ અઘરું છે. તેમ જ શું મેળવવા માટે આ ત્યાગ થઈ રહ્યો છે—એવી સ્પષ્ટ સમજનો અભાવ અમને મોટા ભાગના ત્યાગીઓમાં જોવામાં આવ્યો છે. વળી કયા આધ્યાત્મિક સાધનવડે તે સિદ્ધ થઈ શકશે તેનો પણ પાકો નિશ્ચય ના હોવાથી—સાધક વિધવિધ માર્ગો અપનાવી સમય અને શક્તિ વેડફતો પણ ક્યાંક ક્યાંક જોવામાં આવ્યો છે. ધ્યેય પ્રાપ્તિ માટેની સુસ્પષ્ટ સમજ પણ આ માર્ગમાં જરૂરી છે.

પછી અમને ઉદ્દેશી કહ્યું, “ભગવાનના અસ્તિત્વ ને તેની કરુણામાં વિશ્વાસ, જો ગુરુ હોય તો તેમના વચનોમાં વિશ્વાસ, ગુરુએ આપેલા કે પોતે પસંદ કરેલા મંત્રમાં વિશ્વાસ અને સૌથી મહત્ત્વનું પોતાની જાતમાં ને પુરુષાર્થમાં વિશ્વાસ. આ માર્ગમાં કોઈ દેખીતી કેડી નથી કે જોઈને તમે ચાલી શકો. એટલે સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી સાધકે પોતાની જાતને સતત ચકાસતા રહેવું ખૂબ જરૂરી છે. આમાં આત્મનિરીક્ષણની ટેવ ખૂબ ઉપયોગી બને છે. જાતને સતત તપાસતા રહો. નાની નાની અનુભૂતિઓથી સંતોષ માની અટકી ના જાઓ, કારણ સંભવ છે કે તમે ખોટા અત્મસંતોષથી તમારી પ્રગતિને અધવચ્ચે જ પૂર્ણવિરામ આપી દો. એકાદ દેહાતીત અનુભૂતિ કે કોઈ ચમત્કારિક શક્તિની પ્રાપ્તિને જ સાધનાની પૂર્ણતાનો સંતોષ માની લઈ પલાંઠીવાળી બેસી જાઓ.”

અમે પૂછ્યું, ‘શું આ દેહાતીત કે મનાતીત અવસ્થાની

અનુભૂતિ—ખૂબ ઊંચી ન ગણાય?’

પૂ. શ્રીએ અમારા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં સ્પષ્ટતા કરતાં કહ્યું, “જરૂર એ સમાધિની અવસ્થા ઊંચી છે ને પ્રયત્ન છતાં પ્રભુ કે ગુરુની કૃપાથી જ સાધ્ય બને છે. પરંતુ મૂળ વાત એ છે કે એ અવસ્થામાં થયેલ અનુભૂતિ—સર્વત્ર પ્રભુ કે આત્મદર્શન—જીવનની માત્ર થોડો સમય માટેની અનુભૂતિ ના બની રહેતાં ‘સ્થિતિ’ બની રહેવી જોઈએ. કાયમ ટકી રહેવી જોઈએ એને સતત આત્મિક સભાનતા, તૂરીયા અવસ્થા કે બ્રાહ્મી સ્થિતિ કહી શકાય. ગીતાના બીજા અધ્યાયના અંતમાં આજ વાત ભગવાન કૃષ્ણે અર્જુનને કહી છે.”

છેલ્લે અમે પૂછી નાંખ્યું કે કોઈ ભૌતિક ગુરુની પ્રત્યક્ષ દોરવણી સિવાય આપનામાં આવી ઊંચી સમજ શી રીતે આવી?

તેઓએ સસ્મિત નમ્રભાવે કહ્યું, “સંપૂર્ણ શરણાગત ભક્તને મા જગદંબા જ દોરે છે. મનુષ્યના પુરુષાર્થ કરતાં તેની કૃપા કે કરુણાનું જ દર્શન મને તેમાં લાગ્યું છે. વિદ્યાર્થીકાળથી જ મને આંતરપ્રેરણા થતી રહેતી. એ સ્ફુરણાઓ સાચી પડવા લાગતાં, તેમાં શ્રદ્ધા વધતી ગઈ. સાથે સાથે ચમત્કારિક શક્તિઓ પણ પ્રાપ્ત થતી રહી છતાં તેના પ્રલોભનોમાંથી બચ્યા તેથી ૧૯૬૦ ના જાન્યુઆરિમાં મા જગદંબાનું પ્રત્યક્ષ પ્રકટીકરણ અને અખંડ અનુસંધાન પામી શક્યા; જે આધ્યાત્મિક જગતમાં ઘણી મોટી ઉપલબ્ધિ સમાન ગણાય.”

વળી મા જગદંબાએ જ કૃપા કરી સાક્ષાત્કારની વિવિધ ભૂમિકાઓની અનુભૂતિ કરાવી; જેમાં શરૂમાં દેહાતીત અવસ્થામાં થતાં ઈષ્ટ, દેવતાઓ, કે સાક્ષાત્કારી સંતોનાં દર્શન

પછી દર્શન સાથે આશીર્વાદ, તે પછી દર્શન સાથે સ્પર્શન ને વાર્તાલાપ અને છેલ્લે જાગૃત અવસ્થામાં—ધ્યાનમાં બેઠા સિવાય સંકલ્પમાત્રથી પૂ. માના સંપર્કનું સહજ બની જવું. વગેરે ઉપલબ્ધિઓ સામાન્ય જ નહિ, પણ સાધક માણસોની કલ્પનાની કે સમજની પહોંચની બહાર જણાઈ છે. આમ થવાનું કારણ એ સમજુ છું કે નાની નાની ઉપલબ્ધિઓથી મેં સંતોષ ના માન્યો ને સાધનાત્મક ક્ષેત્રે પ્રગતિ માટેનો પુરુષાર્થ ચાલુ રાખ્યો તે છે.

છેલ્લે તેઓએ ઉમેર્યું કે પૂ. મા જગદંબાની મોટી કૃપા કે આવી મહાન ઉપલબ્ધિના પરિણામે પેદા થતાં અહંથી મને બચાવ્યો. નહિ તો સૌથી અઘરી બાબત આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રમાં હોય તો તે સાત્ત્વિક અહંને દૂર કરવાની છે, જે પ્રશસ્તિ ને પ્રસંશાથી હંમેશ વધતી જ જાય છે અને અંતે એ બાંધનારી બની રહે છે.

છેલ્લે સમાપનમાં એટલું કહી શકીએ કે બાહ્ય ત્યાગ અને વૈરાગ્યના નામે ચાલતી ખોટી પરંપરામાં ના અટવાતાં, તેઓ એક સદ્દેયી સાચા માનવ તરીકે સમાજ વચ્ચે છેલ્લા વર્ષો જીવ્યા. એક સાચો જ્ઞાની, યોગી કે કર્મયોગી બન્યા પછી પણ આદર્શ માનવ કેવો હોય એનું ઉત્તમ ઉદાહરણ તેઓએ પૂરું પડ્યું છે. અમને એનો આનંદ ને સંતોષ છે કે એવા એક મહા-માનવના ૫૦ વર્ષના જીવનના સાક્ષી બનવાની અમૂલ્ય તક પ્રભુએ અમને આપી, તે બદલ હે પ્રભુ, આપના અમે ખૂબ ખૂબ ઋણી છીએ એટલે જ અમારા જીવનમાં જ નહિ, પરિવારમાં પણ આધ્યાત્મિકતા વિષેની સાચી સમજ અમને પ્રાપ્ત થઈ છે. તે બદલ ગુરુદેવ પ્રભુ ને વિશ્વ વિભુના ચરણોમાં કોટિ કોટિ પ્રણામ.

પારસમણિ

—ડો.પ્રકાશ ગજજર

વિચારવાટિકા

કેટલાંક એવાં સનાતન વિશ્વસત્યો છે જેમના ઉપર આપણે સર્વદા આધાર રાખી શકીએ. સનાતન હોઈ વિશ્વસત્યો સદા સાચાં અને અકાટ્ય જ હોય. પ્રત્યેક સંજોગમાં એ સત્ય અબાધિત જ હોય. ‘માનવીના વિચાર સાકાર થાય ને થાય જ’, એ વિધાન આવું જ એક સનાતન, અકાટ્ય સત્ય છે.

જીવનમાં અવ્યવસ્થા, ગૂંચવણ અને સમસ્યા જેવું લાગતું હોય તો પહેલાં તો આપણે પોતાના વિચારતંત્રને એ જ ગણાય. તીવ્ર વિચાર વધારે સારી રીતે, વધારે ઝડપથી સાકાર થાય. માટે વિચારતંત્રને વ્યવસ્થિત કરવાથી જીવનમાં વ્યવસ્થા પ્રગટે જ.

એની શરૂઆત પણ સરળ જ છે. આડેઘડ વિચાર કરવાને બદલે આપણે જરા વધારે વ્યવસ્થિત વિચાર કરવા જોઈએ. શરૂઆતમાં સુવાંગ આશાવાદી ભલે ના બની શકાય. પણ નકારાત્મક વિચારના ઉદય સાથે જ એની સામે રચનાત્મક વિચાર આપણે તરતો મૂકવો. ‘હું કશું જ નથી, એ વિચારની સામે ‘હું કશુંક તો છું જ,’ મારામાં થોડી સત્ત્વશીલતા તો છે જ,’ એ વિચારને કેન્દ્રમાં લાવતાં જ વિચારની રચનાત્મક શક્તિ કામે લાગી જશે.

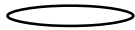
સંવાદિતા, મધુરતા, આનંદ, શાંતિ, પ્રેરણા, સફળતા, સુવ્યવસ્થા આદિ શબ્દોનું ઉચ્ચારણ પણ આપણામાં કેવું સુભગ પરિવર્તન લાવે છે!

અન્ય માટે પ્રાર્થના

જ્યારે હું કોઈ વ્યક્તિ માટે પ્રાર્થના કરું ત્યારે મને અંદાજ પણ ના આવે એવા અતિવિસ્તૃત પ્રમાણમાં પ્રાર્થનાનો પ્રભાવ ફેલાતો હોય છે. પહેલી વાત તો એ છે કે અન્યને માટે પ્રાર્થના કરું ત્યારે મારામાં એ સમજણ પણ વિકસવા લાગે છે કે વાસ્તવમાં તો આપણી પોતાની સર્વ જરૂરિયાતોની પરિપૂર્તિ પણ ઈશ્વર જ કરતો હોય છે. આ રીતે ઈશ્વર સાથેનો મારો સંબંધ વધારે ઊંડો અને સુદૃઢ થવા લાગે છે.

મારાં સ્વજનમાં ઈશ્વરીય ચેતના ક્રિયાશીલ છે એવો ભાવ મારી પ્રાર્થનામાં પ્રગટે ત્યારે ખરેખર તો મારા જીવનમાં પણ એ દિવ્ય ચેતના જ છે એવી જાગૃતિ મારા મનમાં વધારે સબળ બનવા લાગે છે. અન્યને એમનાં જીવનમાં પ્રભુનો પ્રેમ મળે એવી પ્રાર્થના કરતાંય સાથે હું પણ એ દિવ્ય પ્રેમ પ્રતિ સજાગ બનું છું. આ જ રીતે સમૃદ્ધિ, સફળતા, શાંતિ કે અન્ય કોઈ આવશ્યકતાની પૂર્તિ માટે કરવામાં આવેલી પ્રાર્થના આપણને એ સર્વના મૂળ સમા ઈશ્વર પ્રતિ વધારે જાગૃત કરે છે.

સ્વાસ્થ્ય અને સમૃદ્ધિ માટેની પ્રાર્થના અન્યની સાથે સ્વયં આપણા માટે પણ એક સબળ સાધના બની રહે છે. પરમાત્મા વિષે વધારે સજાગ બનીએ, એની અપરંપાર શક્તિઓનો વધારે ખ્યાલ આવે, એ હકીકત પોતે જ એક અજબ ઊર્જા પ્રગટાવે છે. આ સમજ સાથે હું મારા માટે ને અન્યને માટે પણ પ્રાર્થના કરતો રહું છું.

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૩૫

માર્ચ—૨૦૧૩

અંક ૬

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

સ્થળ:—૧૬૮૮/બી સરદારનગર, ભાવનગર

બુધવાર ૫/૫/૮૨

આજની મુલાકાતમાં પ્રશ્નોત્તરીમાં ચર્ચા થઈ જે રસપ્રદ હતી. એક નાનકડીબેન ને પ્રશ્નો પૂછતી હતી.

પ્રશ્ન:—આપને સંન્યાસ લેવાનો વિચાર કેમ આવ્યો?

પૂ.શ્રી:—મેં સંન્યાસ નથી લીધો. ઘણા મહાપુરુષો થયા જેમણે વિધિપૂર્વક સંન્યાસ કે ભગવાં સ્વીકાર્યા ન હતાં, જેમ કે રમણ મહર્ષિએ સંન્યાસ લીધો ન હતો. સફેદ લંગોટી પહેરતા. કોઈ પૂછે તો કહેતા કે સંન્યાસ અંદરનો હોવો જોઈએ.

અરવિંદ, ગાંધીજી, નિત્યાનંદ, માતા આનંદમયી એ બધાં સારા સંતો. તેમણે સંન્યાસ લીધો ન હતો. મેં પણ બહારનો વિધિપૂર્વકનો સંન્યાસ લીધો નથી. હું માનું છું કે માનવે અંદરનો ત્યાગ કરવો, અંદર રહેલી વાસના, લાલસાનો ત્યાગ કરી સાદુ ને સંયમી જીવન જીવવું જોઈએ.

માર્ચ : ૨૦૧૩

૧૭

મને સંન્યાસ ધર્મના કોઈ નિયમો લાગુ ન પડી શકે. તમારા પ્રશ્નમાં સંન્યાસનો વિચાર નહીં પણ ત્યાગનો વિચાર શા માટે આવ્યો. એમ પૂછવું જોઈએ. તેનાં બે કારણો હોય. પૂર્વજન્મના સંસ્કારો. એ સંસ્કારોથી પ્રભુ તરફ વળવાની પ્રવૃત્તિ નાનપણથી જ થઈ.

પ્રશ્ન:—ત્યાગ વખતે મનની વૃત્તિ કેવી દ્વંદ્વાત્મક હતી?

પૂ.શ્રી:—બ્રાહ્મણને લાડુના ભોજનનું આમંત્રણ મળે તો બ્રાહ્મણના મનમાં દ્વંદ્વ રહે ખરો! બુદ્ધને મહેલમાંથી નીકળતાં દ્વંદ્વ થયું, પરંતુ અમને નાનપણથી બોર્ડિંગમાં જ ભણ્યા એટલે ઘરના ત્યાગ વખતે દ્વંદ્વ હતું જ નહીં.

પ્રશ્ન:—મૌન વ્રત હોય ને માંગવુ નહીં તો કોણ ભોજન આપતું?

પ્રશ્ન:—આપને જંગલમાં ડર ન લાગતો?

પ્રશ્નોત્તરીમાં મહત્વની વાતો ઉપરની જ હતી. આજે પૂર્ણાહુતિ હતી. એક બે વક્તાઓએ આભાર દર્શન કર્યું.

૬/૫/૮૨ ગુરુવાર

આજે સર્વેશ્વરી પાલીતાણાના શેત્રુંજય પર્વત ઉપર આવેલા જૈનમંદિરોના દર્શને જાય છે. ભાવનગરથી ૫૨ કિલોમીટર દૂર પાલીતાણા આવેલું છે.

સર્વેશ્વરી, સંગીતા, શ્રી બાલુભાઈ, શ્રી રાજેશભાઈ સાથે જાય છે. સવારે છ વાગ્યે યાત્રા શરૂ થાય છે. માર્ગમાં થોડી વાતો થઈ. સવા સાત વાગ્યે પર્વત ઉપર ચઢાણ શરૂ થયું. ૯ વાગ્યે ઉપર પહોંચી ગયાં. જૈનમંદિરોમાં દર્શન કરી બાવનીનો પાઠ કર્યો. ઉતરાણ સમયે પણ ભજન ગાતા ગાતા આવ્યાં. ૧૧

૧૮

અધ્યાત્મ

વાગ્યે ભાવનગર આવી ગયાં. મુલાકાતની બેઠક હજી ચાલુ જ હતી. પૂ.શ્રીએ શેત્રુંજયની વાતો પૂછી. પછી વળી યોગેશ્વર બાવની ગાવાની સર્વેશ્વરીને સૂચના કરી. સર્વેશ્વરીએ તે ગાઈ સંભળાવી. સમય પૂરો થતાં સૌ વિદાય લે છે.

આજે ગુરુવાર સાંજે છ વાગ્યે ભોજન લે છે. ભોજનબાદ ધ્યાનનો સમૂહ કાર્યક્રમ હતો. તે ઉતારા પાસે ના ભાગવત સપ્તાહના મંડપમાં થયો. ભાઈબેનોની સંખ્યા સારી હતી.

સમૂહ ધ્યાન પછી પૂ.શ્રી સાથે ભાવનગરના મુખ્ય મુખ્ય કાર્યકર્તા પૂ.શ્રીની સાથે આવ્યા. તેમને પૂ.શ્રી માટે આવેલો આઈસ્ક્રીમ પૂ.શ્રીએ સૌને પ્રેમપૂર્વક ખવડાવ્યો. સૌએ વિદાય લીધી.

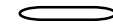
૭/૫/૮૨ શુક્રવાર

આજે બપોરે ૧૨ થી ૧ ની મુલાકાતમાં થોડા પ્રશ્નોની ચર્ચા થઈ. સાંજે ભાવનગર થી અમદાવાદ આવવાનું બન્યું. રાત્રે નવ વાગ્યે આવી ગયાં. ભાવનગરથી સૌએ પ્રેમપૂર્વક વિદાય આપી. અમદાવાદ નારણપૂરામાં ઉતારા ઉપર રહેવાનું બન્યું.

૮/૫/૮૨ શનિવાર

આજે પૂ.શ્રીની ઈચ્છા વડોદરા જવાની હતી પણ પરમશક્તિની ઈચ્છાનુસાર આવતીકાલે જવાનું વિચારવામાં આવ્યું. આજે મુલાકાતમાં એક પર્વતારોહણ કરનાર ભાઈએ પોતાની વાતોની સુંદર ચર્ચા કરી. પૂ.શ્રીએ એના અનુસંધાનમાં કૃષ્ણાશ્રમ મહારાજ સિદ્ધબાબા સુંદરનાથ, તપોવનજી મહારાજ વગેરે ની વાતો કરી. બીજી ખાસ નોંધ ન હતી.

(ક્રમશઃ)

પુકારનો મહિમા

—સ્વામી રામસુબદાસજી

(જોકે ભીતરમાં રાગ—દ્વેષ, કામ—ક્રોધ, મોહ વગેરે રહેવાથી સાચી પ્રાર્થના થતી નથી, તેમ છતાં વારંવાર પ્રાર્થના કરતાં રહો. જેમ મોટરને સ્ટાર્ટ કરતી વખતે વારંવાર ચાવી ફેરવતાં—ફેરવતાં ક્યારેક એક જ ચાવી લાગી જવાથી મોટર સ્ટાર્ટ થઈ જાય છે, એ જ રીતે પ્રાર્થના કરતાં—કરતાં ક્યારેક હૃદયથી સાચી પ્રાર્થના નીકળશે તો એક જ પુકારમાં કામ થઈ જશે.)

ભગવત્પ્રાપ્તિનો સૌથી સરળ ઉપાય છે—વ્યાકુળતાપૂર્વક હૃદયથી ‘હે નાથ! હે મેરે નાથ!!’ પુકારો. આ નામજપ વગેરે બધાં સાધનો કરતાં તેજ છે. આને પાપી—પુણ્યાત્મા, મૂર્ખ—વિદ્વાન વગેરે બધાં જ કરી શકે છે.

જ્ઞાનયોગ, કર્મયોગ, ભક્તિયોગ વગેરે કોઈ ઉપાય સમજણમાં ન આવે તો કોઈ જરૂરત નથી, તમે ‘હે નાથ! હે મારા નાથ!!’ પુકારો.

મન્ત્રોમાં, અનુષ્ઠાનોમાં એટલી શક્તિ નથી, જેટલી શક્તિ પ્રાર્થનામાં છે. માટે, ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો.

‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો. બધી બીમારી, આફત, શંકા મટી જશે. આ બધા જ રોગોની રામબાણ દવા છે.

કલ્યાણ—પ્રાપ્તિનો સીધો સુગમ ઉપાય છે—અંદરથી વ્યાકુળતાપૂર્વક ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો. તમારું કલ્યાણ થશે...થશે...થશે જ! ન થાય તો મને દંડ દેજો.

‘હે મારા નાથ!’—આવી હૃદયની પુકાર ભગવાનને પિગળાવી દે છે. પુકાર જલદી ભગવાન સુધી પહોંચે છે.

કલિયુગથી બચવા માંગતાં હો તો નિરંતર ભગવાનને પુકારતાં રહો—‘હે નાથ! હે મારા નાથ!!’.

ન ગુરુ બનાવવાની જરૂર છે, ન શાસ્ત્ર ભણવાની જરૂર છે, ન ક્યાંય જવાની જરૂર છે, ફક્ત ‘હે નાથ! હે મારા હાથ!!’ પુકારો તો તમારી યોગ્યતા અનુસાર તમને ગુરુ મળી જશે, સંત—મહાત્મા મળી જશે, ઉપદેશ મળી જશે.

હાલતાં—ચાલતાં, ઊઠતાં—બેસતાં, રાત્રે, દિવસે, કામ કરતાં—કરતાં, દરેક સમયે વ્યાકુળતાપૂર્વક સાચા હૃદયથી ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો. અનંત જન્મોનાં બધાં પાપ ભસ્મ થઈ જશે.

પોતાની નિર્બળતાનો અનુભવ અને ભગવાનની કૃપાશક્તિ પર વિશ્વાસ—આ બે વાતો હોય તો ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારવાથી કામ—ક્રોધ વગેરે દોષ અવશ્ય નાશ પામશે.

જો સંસારની આસક્તિ ન છૂટે તો, ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો.

જેમ ઊભરો આવતાં દૂધમાં ઠંડું પાણી નાખીએ તો તે શાંત થઈ જાય છે, એ જ રીતે જ્યારે પણ અહંકાર આવે તો, ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો, અહંકાર શાંત થઈ જશે.

જો ભગવાનમાં પ્રેમ ચાહો તો ભગવાનનાં ચરણોનું શરણ થઈને—‘હે નાથ! હે નાથ!!’ પુકારો.

‘હે નાથ! હે મારા નાથ!!’ કહેતાં રહો તો ક્યારેક ત્વરિત કામ થઈ જશે! જે કામ વર્ષોથી ન થયું તે એકાએક થઈ જશે,

બસ તમે લાગ્યા રહો.

‘હે નાથ! હે નાથ!!’ કહીને ભગવાનનાં ચરણોમાં પડી જઈને નિશ્ચિત થઈ જાઓ. પછી ભગવાનની કૃપાથી બધું બરાબર થઈ જશે.

કામ તો માત્ર આટલું જ છે કે હાથ જોડી દઈએ એટલે કે ‘હે નાથ!’ કહીને ભગવાનને શરણે ચાલ્યાં જઈએ. આટલાથી જ બેડો પાર છે!

ભગવાનમાં બહુ મોટી પોલ છે, તેની તમને જાણ નથી! હવે યાદ કરી લો. સાચા હૃદયથી પુકારો ‘હે નાથ! હે નાથ!!’ ‘ના....થ’-‘થ’ કહેતાં જ એ આવી જશે!!

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,

ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

મુદ્રાવિજ્ઞાન—જ્ઞાનમુદ્રા

૧. જ્ઞાન મુદ્રા:—

મુદ્રા બનાવવાની રીત:—હાથની તર્જની(અંગુઠાની સાથેની) આંગળીનો આગળનો ભાગ અંગુઠાના આગળના ભાગની સાથે મેળવીને રાખવી, અને હલકુ દબાણ આપવાથી જ્ઞાન મુદ્રા બને છે. દબાવવું જરૂરી નથી બાકીની આંગળીઓ સહેજ રૂપથી સીધી રાખો.

વિશેષ : (૧) આ અત્યધિક મહત્વ પૂર્ણ અંગુલી મુદ્રા છે. આ મુદ્રાનો સંપૂર્ણ સ્નાયુમંડળ અને મસ્તક પર ઘણો હિતકારી પ્રભાવ પડે છે.

(૨) જ્ઞાન મુદ્રા કોઈપણ આસન કે સ્થિતિમાં કરી શકાય છે. ધ્યાનના સમયે એને પન્નાસનમાં બેસીને કરવાનું સર્વશ્રેષ્ઠ માનવામાં આવ્યું છે.

એને આપ બંને હાથોથી, ચાલતા—ફરતા, બેસતા ઉઠતા, જાગતા—સુતા, ગૃહસ્થીનું કાર્ય કરતા સમયે, આરામની ક્ષણોમાં જ્યારે ઈચ્છા થાય ત્યારે કોઈપણ સમયે, કોઈપણ સ્થિતિમાં અને ક્યાંય પણ કરી શકો છો.

(૩) સમયની સીમાથી પણ અધિકથી અધિક સમય સુધી કરી શકાય છે. આ મુદ્રાને માટે સમયની કોઈ સીમા નથી.

(૪) આ મુદ્રાના નિયમિત અભ્યાસથી, હસ્ત રેખા વિજ્ઞાનની દૃષ્ટિથી, જીવન રેખા અને ભુધ રેખાના દોષ દૂર થાય છે. અને અવિકસીત શુક્ર પર્વતનો પણ વિકાસ સંભવ થાય છે.

લાભ:—જ્ઞાન મુદ્રા સમસ્ત સ્નાયુમંડળને સશક્ત બનાવે છે. વિષેશ કરીને માનસિક તણાવના કારણે થવાવાળા દુષ્પ્રભાવો અને રોગ દૂર કરીને મસ્તકના જ્ઞાન તંતુઓને સબળ બનાવે છે. જ્ઞાનમુદ્રાના નિરંતર અભ્યાસથી મસ્તકની બધી જ વિકૃતિઓ અને રોગો દૂર થઈ જાય છે. જેવાકે પાગલપણું, અન્ય મનસ્કતા કે ડિપ્રેશન, વ્યાકુળતા, ભય વગેરે, મસ્તક શુદ્ધ અને વિક્સીત થાય છે. મન શાંત થઈ જાય છે અને ચહેરા પર અપૂર્વ પ્રસન્નતા ઝળકવા લાગે છે.

ક્રોધ:—ઉત્તેજના અને માનસિક તણાવમાંથી મુક્તિને માટે આ મુદ્રા લાજવાબ છે. સ્વાનુભવમાં એકવાર બસ ચાલકના વ્યવહાર પર મને ક્રોધ આવી ગયો. ક્રોધ આવતા જ મસ્તક ખરાબ રીતે ચકરાવા લાગ્યું, અને બોલી શકાતું ન હતું. તત્કાળ મેં જ્ઞાનમુદ્રાની શરણ લીધી અને પાંચ મીનીટની અંદર ક્રોધ અને શીર પીડા બીલકુલ શાંત થઈ ગઈ. એવો અનુભવ થયો, કે જાણે કંઈજ થયું જ નથી. મસ્તકમાંથી ઉઠતી ઉત્તેજના તો મુદ્રા કર્યા બાદ થોડીજ ક્ષણોમાં ધીમી પડી ગઈ, અને એક બે મીનીટમાં જ ગાયબ થઈ ગઈ હતી. ક્રોધની શાંતિને માટે એક અન્ય મુદ્રા પણ ઉપયોગી છે. શાંત મુદ્રા કરવાને માટે પાંચે આંગળીઓ ભેગી કરવી. મોટી આંગળીને નાકની જડમાં લગાવી દો, બાકી આંગળીઓ નાકને અડકાડીને રાખવી અને બહુજ હલકું દબાણ આપવું. સ્થિર બેસવું. તરત જ શાંતભાવ ઉત્પન્ન થશે, અને ક્રોધ શાંત થઈ જશે.

જ્ઞાન મુદ્રા માનસિક એકાગ્રતાને વધારવામાં સહાયતા કરે છે. તર્જની આંગળી અને અંગુઠો જ્યાં એકબીજાને સ્પર્શ કરે છે

ત્યાં હલકો નાડી સ્પંદન અનુભવાય છે. અને ત્યાં ધ્યાન લાગવાથી ચિત્તનું ભટકવાનું બંધ થઈને ચિત્ત સ્વયં એકાગ્ર થઈ જાય છે.

જ્ઞાન મુદ્રા વિદ્યાર્થીઓને માટે કોઈ વરદાનથી ઓછું નથી. એના અભ્યાસથી સ્મરણ શક્તિ ઉન્નત અને બુદ્ધિ તેજ થાય છે. અકારણ આંગળીઓના ટચકાં ફોડવા, પંજા લડાવવા, વ્યર્થમાં પગને હલાવવા અથવા આંગળીઓને કોઈ પ્રકારે અનુચિત સંચાલન કરવાની આદતોથી મસ્તક તથા સ્નાયુ મંડળ પર ખરાબ અસર પડે છે. પ્રાણશક્તિ વેડફાય છે અને સ્મરણ શક્તિ કમજોર થાય છે. અનુભવમાં આચાર્ય કેશવ દેવ લખે છે કે એવા બાળકો અને વિદ્યાર્થીઓ જેમની બુદ્ધિ તીક્ષ્ણ—અધિક હતી, જેમને એકવાર વાંચવાથી જ યાદ રહી જતું હતું. એમને આંગળીના ટચકાં બોલાવવા તથા પંજા લડાવવા અને હાથનો અનુચિત પ્રયોગ કરવાની આદત પડવાથી પરિણામ સ્વરૂપે એક માસની અંદર જ બુદ્ધિ, સ્મરણ શક્તિ અને માનસિક ક્ષમતા ઓછી થઈ ગઈ, અથવા આઈ.ક્યૂ.સ્તર નીચું જતું રહ્યું. પરંતુ જ્યારે એમને જ્ઞાન મુદ્રાનો નિરંતર અભ્યાસ કરાવવામાં આવ્યો તો એમની બૌદ્ધિક પ્રતિભા પહેલાંના જેવી થઈ ગઈ.

જો માનસિક વિકૃતિ યુક્ત અથવા મંદ—બુદ્ધિ બાળક કે બાળકીઓ, જેમનો માનસિક વિકાસ અવરૂઢ થઈ ગયો છે. એમને જ્ઞાન મુદ્રાની આદત પાડવામાં આવે તો થોડા સમયમાં એમની બૌદ્ધિક પ્રતિભામાં મહત્ત્વપૂર્ણ પરિવર્તન થઈ શકે છે. અંગૂઠો બુદ્ધિ અને શક્તિનું કેન્દ્ર છે. જ્ઞાન મુદ્રામાં અંગૂઠાનો જે ભાગ તર્જની આંગળીથી દબાય છે, ત્યાં વિદ્યમાન પિટ્યુટરી

માર્ચ : ૨૦૧૩

૨૫

અને પિનિયલ અંતઃસ્રાવી ગ્રંથીઓનું કેન્દ્ર પણ દબાય છે. એનાથી શિરમાં આવેલી આ બંને મહત્વપૂર્ણ ગ્રંથીઓ પ્રભાવીત થાય છે. આ ગ્રંથીઓને કેવળ આપણા શરીરનું સારી રીતે ગઠન અને વિકાસ કરવામાં સહાયક થાય છે. પરંતુ મસ્તકનું નિયંત્રણ પણ કરે છે. પિટ્યુટરી ગ્રંથી જો સારી રીતે કામ ન કરે તો બાળકો ઉપદ્રવી—કોધી, ચંચળ, અસત્યવાદી અને ચોરપણા બની શકે છે. જ્ઞાનમુદ્રાના કંઈક લાંબા સમયના અભ્યાસથી પિટ્યુટરી ગ્રંથી સારી રીતે કામ કરવા લાગે છે. જેનાથી એવા બાળક બાલિકાઓનો સારી રીતે શારીરિક અને માનસિક વિકાસ થવા લાગે છે. અને એમના સ્વભાવમાં પણ ઉપરથી નીચે સુધી પરિવર્તન આવીને ખરાબ આદતો છૂટી જાય છે.

જ્ઞાન મુદ્રાના અભ્યાસથી ન કેવળ સ્મરણશક્તિ તેજ અને બુદ્ધિ પ્રખર થાય છે. પરંતુ આગળ જઈને અંતમાં દિવ્યદષ્ટિની પણ પ્રાપ્તિ થવાની સંભાવના છે.

સાધનાના ક્ષેત્રમાં સાધક દ્વારા સતત જ્ઞાન મુદ્રાની સાધનાથી સાધકના જ્ઞાનક્ષેત્ર (શિવ—નેત્ર) ખુલી શકે છે. અંતરૂદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈને છઠ્ઠી ઈન્દ્રિયનો વિકાસ થઈ શકે છે. દિવ્ય ચક્ષુના ખુલવાથી સાધક ત્રિકાળની ઘટનાઓને યથાવત જોઈ શકવા તથા બીજાના મનની વાતોને જાણી શકવાની ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

અનિદ્રાના રોગમાં જ્ઞાન—મુદ્રાનો પ્રયોગ રામબાણ છે. સતત ચિંતાઓ તથા માનસિક કાર્યોનું દબાણ નિરંતર ગભરાહટ વ્યાકુળતા અને ભય સ્નાયુ મંડળ પર અહિતકારી પ્રભાવ પાડે છે, અને નિદ્રા ગાયબ (દૂર) થઈ જાય છે. એવી સ્થિતિમાં જ્ઞાન

૨૬

અધ્યાત્મ

મુદ્રાનો પ્રયોગ, નિદ્રા લાવવા વાળી શામક દવા ‘સ્લિપીંગ પિલ્સ’ ની માફક એક ‘યોગિક ટ્રાન્કવી લાઈઝર’ નું કાર્ય કરે છે. જુનો અનિદ્રાનો રોગ ત્રણ દિવસમાંજ જ્ઞાન મુદ્રાના અભ્યાસથી દૂર થઈ જવાના પ્રમાણ મળ્યા છે. અનુભવમાં આચાર્ય કેશવ દેવનો અનુભવ આ પ્રકારે છે. ઘણાં ખરા રોગીઓ, જેમને કેટલાય વર્ષોથી સ્વાભાવિક નિદ્રા આવતી ન હતી. કેટલીયે વાર કેટલાય પ્રકારની નિદ્રાની ગોળીઓનું નિરંતર સેવન કરવું પડતું હતું. એમને જ્ઞાન મુદ્રાનો અભ્યાસ કરાવવાથી બીજા જ દિવસે ચમત્કાર થયો. એમને સ્વાભાવિક નિદ્રા આવવા લાગી, અને સ્લીપીંગ ડોઝ છૂટી ગયો. જો કેવળ જ્ઞાન મુદ્રા કરવાથી અનિદ્રાનો રોગ સંપૂર્ણ દૂર ન થાય તો જ્ઞાન મુદ્રાનો અભ્યાસ સહાયક સિદ્ધ થાય છે.

(ક્રમશઃ)

✱ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✱

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી—૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

What I learnt from Maa

–Krupa

My mom always gave me an advice whenever I felt down, about my friends. She would say “We spend a lot of time on friends and people in our lives and often we face disappointment. Why not direct that energy towards God and praying! You’ll never be disappointed.”

It is only recently I came to realize how this statement is. I even came across a saying by Pujya Maa while reading a book during my stay in Van Vishram.

“No individual can satisfy world. Rather, make efforts only to satisfy the creator of this world.”

What I realized through these experiences and my readings is that no matter who maybe in your life, God has the most powerful influence. If you have faith, God will be the most positive influence in your life.

Lately due to an injury I have felt very uneasy about school and work. I was forced to drop the full course load in my 2nd semester. I never realized my desire and passion for learning until it

was removed from my life. I felt as if I had too much time on my hands to do nothing and that there was so much more to learn. So I decided to fill all my learning gaps which was hard to do at first, due to the pain and lack of concentration or rather ability to concentrate.

But I knew I had to push myself. That’s one thing we always see in Maa: Perseverance. I knew I had to start studying and work hard to fill any learning gaps. There would be times where I would cry in frustration because what originally took me 5 or 10 minutes to read (ie a paragraph) would take me 20–25 minutes and would lose patience. Those kind of days would make me want to put my books away and not look at them for days. But I had to prove to myself and my school that I could maintain my grades and finish all my work, so that they would let me back in full time for May. Eventually I got back on track by being patient and praying. I started going to the library almost daily and was able to study just a little bit more than the previous day. Thanks to Maa I grew more confident in myself and my capability to study, ultimately completing the term with good grades and the year with a good GPA.

Lastly I looked at the part of my life which holds together all the other ones; spirituality and faith, in others words Pujya Maa. I wanted to make a few changes and increase my knowledge on how to discipline myself when it comes to praying and concentration, and just better myself as a devotee. And as always Pujya MAA answered her child's prayers. Just a few days after, the email was sent out by Anilkaka regarding the Sannidhi Sadhna, I remember reading the email and before I could even finish I began to think of dates that were available and responded right away! Then I thought please let Maa accept these dates. I was worried because the minimum stay was 1 week and I couldn't stay a full week due to work. Fortunately Maa accepted these dates.

As soon as we arrived to our destination, a peaceful feeling took over my mind. Even though Pujya Maa wasn't there, yet I felt like just the right environment. We spent Saturday hoping Pujya Maa would come and set up. But Maa arrived next day just before noon. We found out that Pujya Maa had left at 2:00am, so that would be here! I cannot think of anyone who whold

ever do such thing for a group of people. I knew this Sadhna was going to be very different as Pujya Maa had a goal to achieve. The chance to see Maa, one to one would be rare. However, I was very fortunate to receive this with Maa, and to do seva for her. Even though I couldn't ask Maa personal questions, everything she would say or put on (Eg. video) would answer my questions. I remember just briefly telling her a book I read that was very motivational and she told me right away to keep it! Then I remember one of the quotes or sayings of Pujya Maa, **“Whatever you find inspiring, motivational, read over and over again.”** Again this was another hint towards improving concentration, faith, etc.

One major message I continually received and am taking away from this Sannidhi Sadhna Van Vishram with Maa is **discipline**. In order to succeed in anything in life one must remain disciplined and who better is an example of this than Pujya Maa herself! If you read about Her there are many times where she has shown discipline.

Brother Anandamoy In Deep Meditation Because Of A Dog

—Ameya Bhai

One more from brother Anandamoy, this again happened at desert retreat where Master was. Brother Anandamoy said in the ashram they are all trained to do 30 minutes of meditation before lunch. On this particular day brother Anandamoy said, he was very young and alone there, even Master was not there. He said, "I started meditating in the chapel." He was having a hard time meditating, his mind was wandering; then suddenly he heard the gate swing by. And he said oh Master must be here! Nobody else was there and so he thought it was probably Master coming back from wherever he had gone. And immediately he dove deeper into meditation because he heard the gate open and knew that Master was there. He knew that Master was there and sitting next to him. Immediately his consciousness was muted and he went deep into a meditative state. And after a while something was brushing against his left thigh.

He opened his eyes, and it wasn't Master, it was the neighbor's dog. It was actually the dog who swung by the door, and he thought it was Master. It was the dog sitting next to him the whole time and just the thought that it was the Master, what was it that helped me go deeper? Master is not here obviously. It cannot be the dog that helped me go deeper in meditation. Then he realized that it was just the thought that Master is here, he is with me. That struck home with me. I thought if only during my daily meditations, daily puja and sadhna, if I can remind myself that yes Master is with me, my Guru is with me all the time. I can use that and help myself to go deeper into meditation. He said never meditate alone! Or in other words, always have the Guru's presence with us. Some of us here, whether from Canada or the Us, are not fortunate enough to gain MAA's presence all the time. When MAA comes here, I know how happy I get. I ask MeetaDidi, "Oh is it on the 25th or 26th? When will I be able to be in Her company again?" You know we all get eager to be in Her company, but at the same time I try to remind myself that I can be in Her company all

the time. It's up to me, it's not up to MAA to come from India and be with me. I have to remind myself that it's up to me and it helps me a lot.

Brother Bhaktananda, another senior monk, a direct disciple of Guruji's, he once said, "If God seems far away, guess who moved?" In other words, it's all up to us. Master, Guru, MAA, moving as close to us as our path allows them to be. Let us all make this promise to ourselves and to MAA that we want hold onto Her in our thoughts, we want to keep Her with us all the time. Then we will see the challenges that are thrown onto us in life, if they are challenges or if they are really enjoyable activities, She will be with us. If it is a moment of joy, we will share that joy with Her. If it is a moment of grief, we will share that grief with Her. Joy will only be increased by sharing and grief will only be reduced by sharing. So let me see what other stories. You can ask me to shut up anytime you want.

Importance Of A Guru

Guruji talks about the importance of Guru. So what is it that basically makes a person a Guru?

Master talks about the 3 qualities, the 3 goona's that every realized soul, every Master has, like Pujya MAA, like Prabhuji, like Paramhansa Yogananda, they manifest. The first one is omniscience is the first quality of a saint. They are aware of everything at every given instant. It is beyond our comprehension because we are struggling ourselves, but it is said that an avatar, a true saint, a God realized Master is aware of a flying or fluttering a few inches from him, and at the same time aware of some star being born so many light years away. In essence, that is what true omniscience is; they are aware of everything. They are aware of what I am telling them, they are aware of what you are telling them, what each one of us is speaking to them as well as everything else that is happening in the world.

Lahiri Mahasaya's Initiation Of Devotee

From Autobiography of a Yogi, once again a wonderful book to read by my Guruji right here. Lahiri Mahasaya, the paramguru of Paramhansa Yogananda, his Guruji's Guru. He once initiated a disciple in the disciple's dream. This is an excerpt from Autobiography of a Yogi. A devotee

who was unable to go physically and visit Lahiri Mahasaya who lived in the Himalayas, but he nevertheless received clear yoga initiation from Lahiri Mahasaya in a dream. Lahiri Mahasaya had appeared to instruct the man and answered with prayers. Later the devotee, maybe wanting to confirm this, went to see Lahiri Mahasaya. Once he met him, he said the great Master told him, "I already gave you a sacred initiation Why come here to see my flesh and bones? I am ever with those who practice kriya." He said consolingly to his devotees that, "I will guide you to the cosmic hole through your enlarging perceptions." Lahiri Mahasaya once, in front of his devotees, demonstrated his omnipresence. A whole group of devotees were listening to his exposition of the Bhagavad Gita. As he was explaining the meaning of kutastachaitanya, or raised consciousness, Lahiri Mahasaya suddenly grasped and cried out all of a sudden. He yelled, "I am drowning in the many bodies off the coast of Japan." The next morning the disciples read in the newspaper the count of the many deaths of the people on the ship that floundered the preceding day near Japan. What is the

moral of this story? It just tells me that Pujya MAA and Prabhuji are always with us. How much more deserving devotees we all could be, would be and will be if we can strive always to keep MAA and Prabhu in our thoughts always, during the day no matter what we do, what action we perform. Then that action will become an oblation, a pooja, an act of devotion.

(To be continued)

માણસને ભૂખ લાગે અને ખાય તે પ્રકૃતિ, ભૂખ ન હોવા છતાં ખાધા કરે તે વિકૃતિ, પરંતુ માણસ પોતે ભૂખ્યો રહી બીજાને ખવડાવે તે સંસ્કૃતિ.

આપણે ભગવાનના લેણદાર નથી કે પ્રાર્થનામાં તેની પાસે ઉઘરાણી કરી શકીએ.

ફક્ત પોતાના માટે વપરાય તે ધન અને બીજાના માટે વપરાય તે લક્ષ્મી.

યાચના મુજબ આપે તે ઉત્તમ...પણ યાચના વિના જ આપે તે ઉત્તમોત્તમ.

શ્રીમંતની ધમકીથી નહિ, પરંતુ ગરીબની હાયથી ડરજો.

સદ્ભાવનાથી ભગવાન અને સાધનાથી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

એક અભિનય પારાયણ (૯)

—જ્યોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી

પ્રકરણ ૯૦

આનંદમયી માતાનો મેળાપ—૧

પૂ.મા:—પૂ.શ્રી સ્વરૂપમાં બેઠાં છે. એટલે બધું સ્વીકારે છે. તાજાં ફૂલ ગમે છે પણ એ બધી રોજની પ્રવૃત્તિમાં સમય ઘણો જાય છે, એટલે હાર તો સત્કર્મોના પહેરાવો એવું પરમાર્થી કહી ગયા. જગુભાઈને પ્રકાશનાપંથે સાંભળતા સાંભળતા એવા ભાવ જાગે છે કે આ એક અલૌકિક વિભૂતિ છે, એટલે પારાયણ દરમ્યાન ના વાંકા વળાય, છતાં પ્રણામ કરવા આવે જ. પ્રકાશના પંથનું શ્રવણ એ રીતે શ્રદ્ધાભક્તિ તાજી કરનારું છે. પ્રણામ કર્યા વિના રહી જ ના શકાય. એવા પ્રેમ ભાવ એ મહાપુરુષ માટે પ્રગટે. ખરેખર તો આપણને ચંપકભાઈની, નારાયણભાઈની ઈર્ષ્યા આવે તેવું છે. કેટલા બધા સાન્નિધ્ય સુખનો ભંડાર એમને માટે ખોલેલો. મુંબઈની પેલી નાનકડી ઓરડીમાં નારાયણભાઈ કે રાજીવના પિતા હરિશ્ચંદ્રભાઈ પૂ.શ્રી સાથે જ સૂતા. જેમણે જેમણે એ લાભ લીધો તેમના અનેક જન્મોના પુણ્યોનું ફળ મળ્યું હશે. કોણે કોણે પૂ.શ્રીનાં દર્શન કર્યા નથી? પણ હજી આપણે તો થોડાક તો સદ્ભાગી છીએ. વિડિયો, ઓડિયો, પુસ્તકો અને પૂ.શ્રીના સંપર્કમાં આવનાર ભક્તોનો પરિચય આ બધું પૂ.શ્રીને જાણવા માટે પૂરતું છે. સરસ સરસ વાતો પૂ.શ્રીના જીવનની જાણવા મળે છે. પ્રકાશ પંથમાં જેને રસ પડે તેણે હિમાલયના પત્રો વાંચવા જ પડે. આ પ્રકરણની સાથે સાથે પત્રોમાંથી એ પ્રસંગોની વિગત મળે છે.

પત્ર ૪૫ આત્મ પરિચય “દર્શન પ્રિય” જે દિવસે દક્ષિણેશ્વરની યાત્રા

(હિ.પત્રો) આ પુસ્તક બહાર પડ્યું તે વખતે અમે તેને ખરીદ્યું ને વાંચ્યું. પછી તે સાહિત્ય સંગમમાં અમે પહોંચ્યાં, શ્રી નાનુભાઈ નાયકને મળ્યાં. મહાત્માજીનું જે પુસ્તક છપાયું તેના મૂળ પત્રો મને મળે! તેમણે કહ્યું, તે તો પ્રેસમાં હશે. મારે શોધવા પડે. તો પછી ૪-૫ દિવસમાં તપાસ કરવા આવું? હા, હશે તો આપીશ. ને અમે તે બધા પત્રો મેળવી લીધા. પૂ.શ્રીને તો ખબર જ ન હતી. ને તે તે પત્રો પૂ.શ્રીના હસ્તાક્ષરમાં વાંચ્યા ને પછી વર્ષો પછી નારાયણભાઈને તે પાછા આપ્યા. તો તેમને નવાઈ લાગી! તમારી પાસે ક્યાંથી? એટલે પૂ.શ્રીના પુસ્તક માટે અમને પણ એવો આદરભાવ પ્રગટેલો. અરે! એક નાની વાત. અમે દક્ષિણની યાત્રામાં હતાં. કન્યાકુમારીના બજારમાં પસાર થતાં હતાં. પૂ.શ્રી પણ આગળ શ્રી ભાઈલાલ ભાઈ, શાંતિભાઈ સાથે ચાલતા હતા. પૂ.શ્રી એક દુકાન પાસે જરાક ક્ષણ અટક્યા, અને એક કૃષ્ણના ચિત્ર પર નજર કરી ને પૂ.શ્રી તો આગળ ચાલ્યા. અમને થયું, “મહાત્માજીએ જે ચિત્ર પર દ્રષ્ટિ કરી તે ઉત્તમ જ હોય. કોઈક કારણસર જ તેમણે એ ચિત્ર તરફ જોયું હશે. એટલે અમે તે ખરીદી લીધું. વર્ષો સુધી એ ચિત્ર અમારી સાથે રહ્યું, જર્જરિત થયું અને વિદાય થયું. એટલે પૂ.શ્રીની એક દ્રષ્ટિની પણ અમને કિંમત હતી. ગ્રંથ ને સંત બંને પૂર્ણ હોય તો જ તે પ્રકાશિત પગદંડી બનીને દોર્યા કરે. પૂ.શ્રી છે જ, એવો દિવ્ય સ્વર આજે ૨૭-૨૮ વર્ષ સુધી સતત જીવાડ્યા કરે છે. એક જ દિવ્યસ્વરનો એ પ્રભાવ એટલે એ ગ્રંથ—એ સંતનું સન્માન કરવાની ભાવના જાગે તે સ્વાભાવિક છે. એટલે જ આ

ગ્રંથ માટે રૂમાલ અને સ્ટેન્ડની સગવડ બનાવી.”

પ્રકરણ : ૯૧ આનંદમયી માતાનો મેળાપ-૨

પૂ.શ્રીમા:—પૂ.માતાજીના અસ્થિ વિર્સજનની યાત્રામાં અમો પૂ.શ્રી સાથે કનખલ ગયાં. માતા આનંદમયીના આશ્રમમાં પણ ગયાં. જાણ્યું કે માતા આનંદમયી અહીં છે. તપાસ કરી તો કહે સાંજે ૬ પછી મળશે. એટલે અમને ઈચ્છા થઈ કે રોકાઈ જઈએ પણ પૂ.શ્રીએ ઈચ્છા ના બતાવી. એટલે આનંદમયી માતાનું દર્શન ના થયું. પણ ૧૯૯૦ પછી ધ્યાનાવસ્થામાં ૧-૨ વખત આનંદમયી માતાનું દર્શન થયું. એકવાર તો વાતચીત પણ થઈ. આપણે એમની વિડિયો કેસેટ પણ જોઈ છે. અહીં બેઠેલા કોઈએ એમનાં દર્શન ના પણ કર્યા હોય. આર્ય નિવાસના માલિક શ્રીનાનજીભાઈ કાલિદાસ, તેમનાં પુત્રવધૂ આનંદમયી માતાનાં ટ્રસ્ટી છે. આપણે એમની પાસે આનંદમયી માતાની વાતો સાંભળેલી. એમના પિતાજીના ઘરે આનંદમયી માતા ઉતરતાં હતાં. નાનપણથી જ આનંદમયી માતાનું દર્શન તેમણે કરેલું. આપણે તો એ દર્શન નથી પામ્યાં.

પ્રકરણ : ૯૨ ચેલના મહાત્મા

(૨) નેપાળી બાબાનું સ્વાગત

પૂ.શ્રીમા:—ચેલના મહાત્માને મળીને પૂ.શ્રીના કાનમાં નાદ શ્રવણ શરુ થયું. નાદના ઘણા પ્રકાર છે. પૂ.શ્રીએ એ બધા અનુભવ્યા હશે. જેટલી પવિત્રતા અંદરની વધતી જાય તેટલી સાધનામાં પ્રગતિ થતી જાય. હરિ ઓમ આશ્રમમાં જ્યારે જ્યારે અમારે જવાનું બનતું તો પ્રવેશ પામ્યા પછી થોડા જ કલાકમાં નાદ શ્રવણનો પ્રસાદ મળતો. શાંત એકાંત સ્થળ હોય, મન પ્રભુ પરાયણ હોય, ત્યાં નાદ શ્રવણ સહજ છે. રોજના જીવનમાં

શીર્ષાસન કરીએ છીએ. જેવું શીર્ષાસન શરુ થાય એટલે નાદ શ્રવણ શરુ થાય. મન એમાં રોકાઈ જાય. એટલે શરીરને થાક ના લાગે. નાદ શ્રવણનો એ મોટામાં મોટો લાભ. અમે આગળ પણ કહ્યું છે, કેટલાંક વૃક્ષોને પહેલાં ફળ આવે ને પછી ફૂલ. એ રીતે સાધના ક્ષેત્રના પરિણામ કેટલીક વાર પહેલાં મળે, ને પછી કઠોર સાધના શરુ થાય. ૧૯૮૫માં માને પણ હનુમાનજીનાં બે વાર દર્શન થયાં. આખો દેહ સોનાની રૂંવાટીવાળો ને હનુમાનજી પૂ.શ્રી સાથે ચાલતા હતા. ૩-૪ માળ જેટલી ઊંચાઈ. ચાલ માનવ જેવી. અમે એ અનુભવમાં અમારી જાતને પણ ઊભેલી જોઈ. હાથ જોડી ઊભાં હતાં. ત્રણવાર વિવિધ વર્ષે એવાં દર્શન થયાં. પ્રકાશના પંથનો એક એક શબ્દ પણ સત્ય એવી દૃઢતા એનું પારાયણ કરાવે છે.

પ્રકરણ : ૯૪ જ્ઞાનેશ્વર મહારાજની આલંદીમાં કૃપા

પૂ.મા:—પ્રકાશના પંથેના પ્રકાશન પછી અમારી દક્ષિણયાત્રા શરુ થઈ. તે દિવસોમાં રંગીન રોલ અમે વિદેશથી મંગાવેલો. એક જ હતો. એટલે આલંદીમાં અમે જ્યારે પહોંચ્યાં ને પૂ.શ્રી આ ચોતરા પર બેઠા એટલે અમે પણ ફોટા પાડ્યા. પ્રકાશપંથમાં વાંચેલું કે ફોટા નથી આવ્યા. એટલે ખાસ અમે પણ પ્રયોગ કર્યો. તો એક ફોટો આવ્યો છે. દક્ષિણ ભારતની યાત્રાના આલ્ભમમાં છે. મહાપુરુષોની ઈચ્છા હોય તો જે તે ફોટામાં કેદ થઈ શકે. એટલે અમને એ રોલ પરદેશથી ધોવાઈને આવ્યો ત્યારે ખૂબ આનંદ થયો. આલંદીમાં પૂ.શ્રીને તે વખતે બે ત્રણ અનુભવ થયા. યોગીની યોગદત્તા નામની એક સ્ત્રી સંત મળ્યાં. તે તો પૂનામાં કથા કરવા બેઠાં હતાં. ત્યાંથી કથા છોડીને આલંદી આવ્યાં ને સીધાં જ્ઞાનેશ્વર મહારાજના કંઠમાં જે પુષ્પમાળા હતી,

તે ઉતારીને સીધી પૂ.શ્રીના કંઠમાં તેમણે અર્પણ કરી, કોઈપણ પરિચય વિના પૂ.શ્રીનું એ રીતે સન્માન થયું. યોગદત્તા યોગી હતાં. એમણે જણાવ્યું કથા કરતાં કરતાં મને જ્ઞાનેશ્વર મહારાજે આવીને પ્રેરણા કરી. તેનો પણ એક ફોટો કેમેરામાં ઝીલાયો છે. પંઢરપુરમાં પણ પૂ.શ્રી જેવા મંદિરમાં પ્રવેશ્યા કે તરત જ પૂજારીએ લાલ ગુલાબના ફૂલનો મોટો હાર પૂ.શ્રીને પહેરાવ્યો. કોઈપણ પરિચય વગર. અમારી સાથે જ હરોળમાં પૂ.શ્રી સાથે જ ઊભા હતા. એટલે સંતોને તેને સ્થાનના તીર્થ દેવતાઓ જ ઓળખાવે.

અમે પૂ.શ્રીની વિદાય પછી દેહૂ ગયાં. તુકારામ મહારાજનું તે સ્થળ છે, જ્યાંથી તેઓ સદેહે સ્વર્ગમાં ગયેલા. નાનકડું મંદિર છે. અમે બધાં દર્શન કરીને નીચે ઉતરતાં હતાં ત્યાં પૂજારી પોતાના નિવાસ સ્થાનેથી દોડતા દોડતા આવ્યા ને અમે બધાંની વચ્ચે હતાં ત્યાં હાર પહેરાવીને શ્રીફળ આપ્યું. અમે તો બધાની જોડે પછી બસમાં બેઠાં પૂર્ણિમાબેને તે પૂજારીને મરાઠીમાં વાત કરી. તમે કેમ હાર ને શ્રી ફળ આપ્યું? કોણ છે તે તમે ક્યાં જાણો છો? તો કહે, હું તો મારા નિવાસમાં હતો, તુકારામ બાબાએ જ પ્રેરણા કરી, ને હું આવ્યો અમે કોઈને આ રીતે સન્માનતા નથી, એમની ઈચ્છા હોય ત્યારે આ રીતે વધાવી લેવડાવે છે.

દક્ષિણ યાત્રામાં આલંદીમાં અમે ૩ દિવસ રહ્યાં, ત્યારે પૂ.શ્રીએ અમને એક પ્રાર્થના આપી ને કહ્યું જ્ઞાનેશ્વરે પ્રગટ થઈને આ પ્રાર્થના તમારા માટે આપી છે. તમને જોઈને તે પ્રસન્ન થયા છે. તમને આશીર્વાદ આપ્યા છે એટલે પૂ.શ્રીને ૧૯૭૮માં પણ જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ દર્શન આપે છે. (ક્રમશઃ)

દક્ષિણ ભારતના ધાર્મિક વડા સાથેની મુલાકાત

—અનુ. યોગેશ્વરજી, લેખક : પોલ બ્રન્ટન

સંકલન : ગાયત્રી જ્ઞાનમંદિર કાંદિવલી મુ.૬૭

તાડવૃક્ષોથી વીંટળાયેલા મુખ્ય માર્ગ પરથી પસાર થઈને અમે ચીંગલપટમાં પ્રવેશ કર્યો. શહેર ધોળેલાં મકાનોના, એકમેકની નજીકમાં આવેલા લાલ છાપરાંના અને સાંકડી શેરીઓના સમૂહ જેવું હતું. અમે નીચે ઊતરીને વિશાળ લોકસમુદાય એકઠો થયો હતો ત્યાં શહેરના મુખ્યભાગમાં આગળ વધ્યા. મને એક એવા મકાનમાં લઈ જવામાં આવ્યો, જ્યાં બેઠેલા મંત્રીઓ શંકરાચાર્યના મુખ્ય સ્થાન કુંભકોનમથી આવેલા વિશાળ પત્રોનો નિકાલ કરતા હતા. ખુરશી વગરના આગળના ખંડમાં મને બેસાડીને વેંકટરામાનીએ શંકરાચાર્યને એક મંત્રી મારફત સંદેશો મોકલ્યો. અડધા કલાક પછી મંત્રીએ પાછા આવીને ખબર આપી કે મારી માગેલી મુલાકાત નહીં મળી શકે. શંકરાચાર્ય અંગ્રેજને મળવા નથી માગતા. હજુ તો બસો જેટલા લોકો મુલાકાત માટે રાહ જુએ છે. મુલાકાત મેળવવા કેટલાય લોકો શહેરમાં રાતભર પડી રહ્યા છે. મંત્રીએ એ માટે વારંવાર ક્ષમા માગી.

મેં પરિસ્થિતિને વિચારપૂર્વક વધાવી લીધી, પરંતુ વેંકટરામાનીએ કહ્યું કે એક ખાસ મિત્ર તરીકે એ શંકરાચાર્યને મળીને મારે માટે વકીલાત કરશે. ત્યાં ટોળે મળેલા લોકો એવી રીતે મકાનમાં દાખલ થવાનો એમનો વિચાર જાણીને બડબડાટ

કરવા લાગ્યા. લાંબી દલીલો તથા વારંવારના ખુલાસા પછી એમણે સૌને જીતી લીધા. આખરે સ્મિત સાથે વિજયી બનીને એ પાછા આવ્યા.

‘તમારી બાબતને શંકરાચાર્ય ખાસ અપવાદરૂપ માનશે. એ તમને એકાદ કલાકમાં મળી શકશે.’

મુખ્ય મંદિર તરફ જતી સુંદર શેરીઓમાં આંટાફેરા કરતાં મેં સમય પસાર કરવા માંડ્યો. રાખોડી રંગના હાથીઓ તથા ઊંચાં, બદામી રંગની ચામડીવાળાં ઊંટની પંક્તિને પાણી પીવા લઈ જતા નોકરો મને જોવા મળ્યા. પોતાના પ્રવાસ દરમિયાન શંકરાચાર્ય જેના પર બેસતા તે સુંદર પ્રાણીનો પણ કોઈએ મને પરિચય કરાવ્યો. એ ઊંચા હાથીની પીઠ પર મૂકેલી સુશોભિત અંબાડી પર એ બાદશાહી ઢબે સવારી કરતા. એ અંબાડીને કીમતી વસ્ત્રો, સોનાના ભરતકામ તથા બીજા ઉત્તમ પ્રકારના શણગારોથી અલંકૃત કરવામાં આવતી. એ ગૌરવવાન હાથીને રસ્તા પરથી પસાર થતો હું જોઈ રહ્યો. આગળ વધતી વખતે એ સૂંઢને વાળી લેતો ને પછી છૂટી મૂકતો.

કોઈ ધાર્મિક વ્યક્તિને મળવા જતી વખતે થોડાંક ફળ, ફૂલ કે થોડીક મીઠાઈ લઈ જવાની પુરાણી પ્રથાને યાદ કરીને મેં પણ એ મહાપુરુષ માટેની મારી ભેટ તૈયાર કરી. ફૂલ તથા નારંગી વિના બીજું કશું દેખાતું ન હોવાથી, મારી અનુકૂળતા પ્રમાણે જેટલી લઈ શકાય તેટલી વસ્તુઓ મેં ખરીદ કરી.

શંકરાચાર્યના કામચલાઉ નિવાસની બહાર જામેલી ભીડને લીધે એક બીજી મહત્વની પ્રથાનો મને ખ્યાલ જ ના રહ્યો. ‘તમારા બુટ કાઢી નાખો.’ વેંકટરામાનીએ મને તરત યાદ કરાવ્યું.

એક નાનકડા દરવાજામાંથી પસાર થઈને અમે એક ખાલી ખંડમાં આવી પહોંચ્યા. એના દૂરના ખૂણામાં એક ઝાંખા પ્રકાશવાળી જગ્યામાં એક ટૂંકી આકૃતિ ઊભી રહેલી. એની પાસે જઈ મેં મારી ભેટ અર્પણ કરી અને નીચા નમીને નમસ્કાર કર્યા. એક સન્માનસૂચક આવશ્યકતા તથા ઉચ્ચ કક્ષાની સભ્યતા તરીકેનો એનો વિચાર બાજુએ મૂકીએ તો પણ કળાની દૃષ્ટિએ પણ એ પદ્ધતિ ઘણી કીમતી લાગે છે અને પ્રભાવિત કરે છે. મને ખબર હતી કે શંકરાચાર્ય કાંઈ પોપ ન હતા, કારણ કે હિંદુધર્મમાં એવું કશું છે જ નહીં; પરંતુ એ ઘણા મોટા વિસ્તારમાં વસતી ધાર્મિક પ્રજાના ગુરુ અથવા પથદર્શક હતા. આખુંય દક્ષિણ ભારત એમની મર્યાદાને માન્ય રાખતું.

મેં એમની તરફ શાંતિથી જોયા કર્યું. એ ટૂંકા કદના પુરુષે સંન્યાસીનો ભગવા રંગનો ઝભ્ભો પહેરેલો અને દંડ પર હાથ મૂકીને વાંકા વળેલા. એમના વાળ તદ્દન રાખોડી રંગના હતા તે જોઈને મને નવાઈ લાગી, કેમ કે મને કહેવામાં આવેલું કે એમની ઉંમર ચાળીસેકની હતી.

રાખોડી તથા ભૂખરા રંગના સંમિશ્રણવાળો એમનો ઉદાત્ત ચહેરો મારા સ્મરણપટ પર પડેલાં રેખાચિત્રોમાં આજે પણ માનભરેલું સ્થાન ધરાવતો હસી રહ્યો છે. જેને આધ્યાત્મિક કહેવામાં આવે છે તે અલૌકિક તત્ત્વ એ ચહેરા પર રમી રહ્યું હતું. એમના હાવભાવ નમ્ર અને સરળ હતા તથા એમની મોટી કાળી આંખ સુંદર અને અત્યંત શાંત દેખાતી. નાક નાનું, સીધું અને વ્યવસ્થિત હતું. એમની દાઢી થોડીક ઊગેલી હતી. એમના

માર્ચ : ૨૦૧૩

૪૫

મુખમંડળની ગંભીરતા આગળ તરી આવતી. એમની મુખાકૃતિ મધ્ય—યુગ દરમિયાન ખ્રિસ્તી દેવળમાં રહેતા સંતની મુખાકૃતિ સાથે મળતી આવતી : ફરક માત્ર એટલો જ હતો કે એમાં બુદ્ધિમાનનો ગુણ ઉમેરાયો હતો. મને લાગે છે કે વ્યાવહારિક પશ્ચિમમાં રહેતા આપણે એમને કહીશું કે એમની આંખ સ્વપ્નદ્રષ્ટાની છે. ગમે તેમ પણ મને એવો અવર્ણનીય અનુભવ થવા માંડ્યો કે એમની ભારે પાંપણની પાછળ કેવળ સ્વપ્ન કરતાં કશુંક વધારે છુપાયેલું છે.

‘તમે મને મળવાની અનુજ્ઞા આપી તે માટે તમારો આભાર માનું છું.’ મેં આરંભ કરતાં ઉલ્લેખ કર્યો.

એ મારા લેખક—મિત્ર તરફ ફર્યા અને માતૃભાષામાં કશુંક બોલ્યા. મેં એનો અર્થ બરાબર સમજી લીધો.

‘શંકરાચાર્ય તમારું અંગ્રેજી સમજે છે. પરંતુ એમને ભય છે કે તમે એમનું અંગ્રેજી નહીં સમજો. એટલા માટે એમના ઉત્તરોનો હું અનુવાદ કરી બતાવું એવી એમની ઈચ્છા છે.’ વેંકટારામાનીએ કહી બતાવ્યું.

એમણે મને દેશમાંના મારા અગંત અનુભવ વિશે પૂછી જોયું. એક પરદેશી પર ભારતની પ્રજા તથા સંસ્થાઓની ખરેખર શી અસર પડે છે તે જાણવામાં એમણે ઘણો રસ હતો. પ્રશંસા તથા ટીકા બંનેનું મુક્ત અને નિખાલસ રીતે સંમિશ્રણ કરીને મેં એમની આગળ મારી ચોક્કસ અસરો રજૂ કરી.

એ પછી અમારો વાર્તાલાપ વધારે વિશાળ ક્ષેત્રમાં વહેવા માંડ્યો. મને એ જાણીને નવાઈ લાગી કે એ અંગ્રેજી સમાચારપત્રો નિયમિત વાંચે છે અને બહાર દુનિયામાં બનતા

૪૬

અધ્યાત્મ

ચાલુ બનાવોથી પણ સારી પેઠે માહિતગાર છે. વેસ્ટમિનિસ્ટરમાં છેલ્લેછેલ્લે શું ચાલી રહ્યું છે એની એમને માહિતી હતી, અને યુરોપમાં લોકશાહીનું બાળક કેવી કપરી પ્રસવવેદનામાંથી પસાર થઈ રહ્યું છે તેની પણ એમને ખબર હતી.

શંકરાચાર્ય ભવિષ્યવેત્તાની દિવ્યદષ્ટિથી સંપન્ન છે એ વેંકટારામાનીની દૃઢ માન્યતા મને યાદ આવી. મને થયું કે જો એમ જ હોય તો દુનિયાના ભાવિ વિશે કોઈ અભિપ્રાય આપવા માટે આગ્રહ કરી જોઉં!

‘બધે ઠેકાણે રાજકીય અને આર્થિક સ્થિતિ ક્યારથી સુધરવા માંડશે?’

‘પરિસ્થિતિના સુધારનો ફેરફાર બહુ જલદી થાય એવું નથી લાગતું.’ એમણે ઉત્તર આપ્યો : ‘એને માટે થોડો વખત લાગશે. દુનિયાના દેશો દર વરસે મોતનાં શસ્ત્રો પાછળ વધારે ખર્ચ કરતા હોય ત્યારે પરિસ્થિતિ કેવી રીતે સુધરી શકે?’

‘છતાં પણ આજે નિઃશસ્ત્રીકરણની વાતો ઘણી થાય છે એનો અર્થ ખરો કે નહીં?’

‘તમે તમારાં લડાયક વહાણોના ટુકડા કરી નાખો અને તમારી તોપોને કાટ ચડાવો તોપણ તેટલાથી જ કાંઈ યુદ્ધ બંધ નહીં થાય. લોકો પાસે લાકડીઓ રહેશે તોપણ તે લડાઈ કરતા રહેશે.’

‘તો પછી પરિસ્થિતિ સુધારવા માટે શું કરવું જોઈએ?’

‘જુદાજુદા દેશો તથા ગરીબ અને અમીર વચ્ચેની સમજ કે સહાનુભૂતિ સિવાય બીજી કોઈ રીતે શુભેચ્છાનું વાતાવરણ પેદા નહીં થઈ શકે અને સાચી શાંતિ તથા સમૃદ્ધિ પણ નહીં પ્રકટે.’

માર્ચ : ૨૦૧૩

૪૭

‘નજીકના ભવિષ્યમાં તો એવું નથી દેખાતું. અને તે પછી આપણી દૃષ્ટિએ પરિસ્થિતિ ભાગ્યે જ આનંદકારક લાગે છે.’

શંકરાચાર્ય દંડ પર ભાર દઈને હાથને આરામ આપવા લાગ્યા.

‘છતાં ઈશ્વર છે.’ એમણે ધીમેથી ઉદ્ગાર કાઢ્યા.

‘એ હોય તોપણ બહુ દૂર દેખાય છે.’ મેં હિંમતપૂર્વક કહી બતાવ્યું.

‘મનુષ્યજાતિને માટે ઈશ્વરના દિલમાં પ્રેમ વિના બીજું કશું નથી.’ એમણે શાંત ઉત્તર આપ્યો.

‘જગતમાં જે દીનતા અને અધમતા દેખાય છે એના પરથી તો એમ લાગે છે કે એ એકદમ ઉદાસીન છે.’ હું લાગણીવશ બનીને મારા સ્વરમાંથી વક્રોક્તિની કટુતાને દૂર કર્યા વગર બોલી ઊઠ્યો. શંકરાચાર્યે મારી તરફ આશ્ચર્યવશ થઈને જોવા માંડ્યું. મારા ઉતાવળીયા શબ્દો માટે મને તરત જ અફસોસ થયો.

(ક્રમશઃ)

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

૪૮

અધ્યાત્મ

પૂ. માની વિદેશમાં યાત્રા(૩)

મા સર્વેશ્વરી

તા. ૨૯-૬-૨૦૧૧ જયુરીકથી જરમીટ

પરમાત્મા પરબ્રહ્મ સદ્ગુરુ ભગવંત આપના પાવન, તારક શ્રી ચરણકમળમાં સૌના પ્રણામ. આપ છેક નિકટ જ વસીને સૌનાં કાર્ય મૌન રહીને કરતા રહો છો. આપ સૌની રક્ષા કરી રહ્યા છો. આપનો અદૃશ્ય પાલવ જાણ્યે અજાણ્યે સૌને હાથ ધરતો રહે છે. લો, હવે પ્રત્યક્ષ પ્રગટી અખંડ સંનિધિ સુખ, અખંડ દર્શન ધરી અમને ધન્ય કરો. કૃતકૃત્ય કરો.

કહે છે દમયંતી નળની પ્રસંશા સાંભળીને મનથી વરી ને અહીં શાસ્ત્રો, સંતો સતત આપની સમર્થતાની પ્રસંશા કરતા રહ્યા છે, છતાં અમે પૂર્ણપણે આપને સમર્પિત થતાં નથી એ સત્યને સ્વીકારતાં અમને દુઃખ થાય છે. અમારી એ ભૂલને ક્ષમા કરો, ક્ષમા કરો. હે મારા નાથ! વારંવાર પ્રણામ કરી ક્ષમા માંગતા અમને આપ પાંખમાં લો.

આપના વિશાળ, શાંત, હાથ ધરનાર અંકમાં જ પરમ સુખ છે. પરમ કલ્યાણ છે, તે જન્મોજન્મ મળતું રહો.

આ યુરોપની ધરતી ઉપર શા માટે હે હરિ આપે મા દ્વારા ઈચ્છા કરી તે તો અમને પૂરી જાણ નથી, પણ સાધુ તો ચલતા ભલા એ રીતે માને આ વિશ્વમાં સતત વહેતા મૂક્યાં છે, જેથી બંધિયાર પાણીમાં તે જીવન દુર્ગંધથી રક્ષાયેલું રહે. એ રીતે વહેતાં વહેતાં હે હરિ! હરિસાગરમાં મિલાવી દેજો.

મિલન સુધી જ વહેવાનું હોય ને! બસ એક ધન્ય ક્ષણે

માર્ચ : ૨૦૧૩

૪૯

નદીની સાધના પૂર્ણ થશે. મિલનનું મંગલ મધુર સંગીત આ જીવન સૌને સંભળાવશે.

ધરતી તો સરખી જ છે. આકાશ પણ. સૂર્ય—ચંદ્ર અને ધરતીનાં ભવનો, જીવનનો ક્રમ, ચાલવા, ઉઠવા, બેસવાની સઘળી પ્રવૃત્તિ એક્સરખી છતાં આ યુરોપની ધરતી ઉપર આપે માને વહેતાં મૂક્યા છે એ વહેતા પ્રવાહમાં મંત્ર સંગીત અખંડ રાખજો.

આજે ૧૨ ને ૨ મિનિટે ટ્રેન ઉપડે છે, ત્યાં પહોંચવા માત્ર ૫, ૭, ૧૦ મિનિટ. જેવી જેની ગતિ તેટલું અંતર છે.

માર્ગ સ્વચ્છ, ભીડ નહીવત્, વાહન વ્યવહાર નિયમ પ્રમાણે, એટલે કે ચાલવું ગમે, ક્યાંય કોઈ રૂકાવટ ના આવે કે ના કેળાની છાલ કે ગંદકી, ધક્કામુક્કી નડે.

માટે જ મા પણ ગઈકાલે ને આજે પણ ચાલ્યાં છે. ટેક્ષી તો મળે છે, પણ ૫, ૧૦ કે ૧૫ મિનિટ ચાલતા જવાય છે. પછી સાધનોની ગુલામી જરૂરી નથી.

માને બેગ કે હેન્ડબેગ કે ગાદીનો થેલો લેવો પડતો નથી. નવ સ્વજનોમાંથી કોઈક ને કોઈક સહાયક થાય જ છે. એટલે મા માત્ર પ્રભુના સ્વરૂપ સાથે મસ્તીથી ચાલે છે. શાની મસ્તી? આંખ રસ્તા ઉપર ને હાથ મંત્રજપની મસ્તીમાં. તો મન પણ હરિનામમાં જ મસ્ત. એટલે માને આનંદ છે.

આકરા ઉનાળામાં ભારતમાં ફેબ્રુઆરીથી ચાલવાનું બંધ હતું. અહીં જાણે શ્રી હરિ એવો વ્યાયામ કરાવી આરોગ્યનું દાન દઈ રહ્યા છે.

સ્વીઝર્લેન્ડમાં ફરવું હોય તો ટેક્ષી બસ તો મળે જ છે, પણ

૫૦

અધ્યાત્મ

રેલ્વેની સુવિધા ઉત્તમ ને ઝડપી છે. મા તો રેલ્વેમાં ભારતમાં બેઠાંને વરસો થઈ ગયાં. ૧૯૯૦ માં વડોદરાથી મુંબઈ. લગભગ ૨૧ વરસે સીડનીમાં ૨ મિનિટ એરપોર્ટ ઉપરથી ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ આવવા ટ્રેનમાં બેઠાં અને સ્વીઝર્લેન્ડમાં તો પ્લેનમાંથી ઉતરતાં જ ટ્રેનમાં બેસો, તે પછી જ ઈમીગ્રેશન કસ્ટમના વિભાગ આવે.

એટલે કે સ્વીઝર્લેન્ડની યાત્રા રેલ્વે યાત્રા અગ્નિરથ યાત્રા ગણી શકાય.

રેલ્વેમાં ચઢવા પગથિયા ના હોય એ જ લેવલની ચઢવાની સપાટી હોય એક સાથે ૫—૭ વ્યક્તિ ચઢી શકે એવાં દ્વાર. અંદર સીટ પ્લેન કરતાં પણ સારી, મોટી, સ્વચ્છ ગાદીવાળી.

આપણે ચાર સીટના વિભાગમાં ૧ સીટ ઉપર બારી પાસે બેઠા છો તો પણ પણ પેલી ૩ સીટ ઉપર કોઈ ના આવે. તે એવી બીજી સીટ શોધી લે. એટલે કે રેલ્વેમાં પણ સ્વતંત્ર સીટ.

રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર લખ્યું જ હતું કે જયુરીકથી વીપ્સની ટ્રેન ૬ નંબરના પ્લેટફોર્મ પર આવશે, ૧૨—૨ ઉપડશે. આપણી મંડળી સાથે સૂટકેશની પણ મંડળી છે. ૧૦ વ્યક્તિ + ૧૦ સૂટકેશ + ૧૦ હેન્ડબેગ અને કેમેરા, પર્સ, થેલી તો જુદાં. એટલે ઘણી મોટી મંડળી. પ્લેટફોર્મ ઉપર જોવાજેવું દશ્ય લાગે. જાણે આપણે જ એકલા મંડળીમાં.

સમયરસ ટ્રેઈન આવી અને સાથે જ બાર વાગ્યાને બે મિનિટ થઈ એટલે ટ્રેઈન ઉપડી.

જે ટાઈમટેબલ ઈન્ટરનેટ ઉપર મૂકાયું છે, જે ટાઈમટેબલ સ્ટેશન ઉપર બોર્ડમાં વંચાયું છે તે જ સમય,

માર્ચ : ૨૦૧૩

૫૧

કેવી પ્રેરક નિયમિતતા!

ટ્રેઈનમાં દરેક ચાર સીટ વચ્ચે ૧ ટેબલ ને ટેબલ ઉપર નકશો. ટ્રેઈનના વોશરૂમ પણ આધુનિક. માત્ર સ્પર્શ કરો એટલે પાણી, બીજું બટન સહેજ જ સ્પર્શ કરો એટલે સાબુ ને સ્વચ્છતા તો અદ્ભુત.

મા એવું જરૂર નોંધી શકે કે એરપોર્ટનું રેલ્વે સ્ટેશન હોય કે કોઈ નાના શહેરનું પ્લેટફોર્મ હોય, બધે જ આંખે ઉડીને વળગે તેવી સ્વચ્છતા. હા, એક શેતરંજી હોય તો ત્યાં પાથરીને બેસી શકાય, સૂઈ શકાય છતાં શેતરંજી ગંદી ના થાય.

કલ્પના કરો તો ખ્યાલ આવે કે કેવી સ્વચ્છતા હશે! જાહેરાત થાય કે હવે આ સ્ટેશન આવશે. અહીંથી બીજી આ ટ્રેઈન મળશે.

અને જાહેરાત પહેલાં ૨ સેકન્ડ સુમધુર સંગીત સંભળાવે.

સંગીતથી જાગ્રત થયેલો પ્રવાસી ધ્યાન દઈને જાહેરાત સાંભળે.

બાર ને બે મિનિટે ઉપડેલી ટ્રેઈન ૨ ને ૨ મિનિટે વીપ્સ સ્ટેશને આવશે ત્યાંથી ૨-૧૦ ની ૧ ટ્રેઈન જે જરમીટ જવાની છે, તે મળશે. આ જાણ્યા પછી ટીકીટ ચેકર સન્નારીને પૂછ્યું, વીપ્સ ઉતરીને ક્યા પ્લેટફોર્મ ઉપર જવાનું? તો કહે તમારી પાસે માત્ર આઠ મિનિટ છે. તમે છ ઉપર ઉતરશો ને ત્રણ નંબર ઉપર જવાનું છે પણ તેઓ રાહ જોશે. બસ, તેઓ રાહ જોશે એ શબ્દથી રાહત થઈ ગઈ.

બન્યું એવું કે બરાબર બે ને બે મિનિટે જ બેગબીસ્ટ્રા સાથે ઉતર્યાં. તરત જ ત્યાંથી ત્રણ નંબરના પ્લેટફોર્મ ઉપર જવાનું હતું.

૫૨

અધ્યાત્મ

અમે સૌ પ્લેટફોર્મ તરફ જવા ચઢી રહ્યાં હતાં ત્યાં ટ્રેઈનના સૂત્રધારે અમને સૌને જોયાં. તે પોતે જ ત્યાં ઉભા રહ્યા.

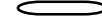
અમે સૌ પ્લેટફોર્મ ઉપર આવી ગયા. ટ્રેઈનમાં બેઠાં ને ટ્રેઈન ઉપડી. ત્યારે બરાબર ૨ ને ૧૦ ઘડિયાળમાં થઈ હતી.

નિયમિતતા અને રાહ જોશે એ વાક્ય પણ સાચું પડ્યું.

જોકે અમે સૌ પણ ઝડપથી પહોંચવાના પ્રયત્નમાં હતાં. એટલે સમયસર પહોંચી ગયાં.

જોકે રેલ્વે સ્ટેશનના એ પ્લેટફોર્મ ઉપર માત્ર અમે જ હતાં એટલે કે વસ્તી સાવ ઓછી હશે એવું લાગે છે.

(ક્રમશઃ)

યાદ રાખો કે જુઠ એ જુઠ જ છે, આજે નહીં તો કાલે તેની પોલ અવશ્ય ખુલી જશે. જ્યારે અસત્યનો ભંડો ફૂટી જાય છે ત્યારે મનુષ્યની બધી પ્રતિષ્ઠા નાશ પામે છે.

જેમ આત્મા વગરનું શરીર મડદું છે તેમ શ્રદ્ધા વગરનું જીવન પ્રાણ વગરના શરીર જેવું છે.

તમારું સંતાન મનુષ્ય બનશે કે મનુષ્યની આકૃતિમાં પણ બનશે તેનો આધાર તમારા પર રહેલો છે.

બાલ સત્કર્મ પર્વ(૩)

જ્યોત્સ્નાબહેન ત્રિવેદી

સ્વર્ગારોહણ તીર્થભૂમિ પર જો બારમાસી ઋતુ હોય તો તે છે સત્કર્મોની. એટલા બધા વિવિધ પ્રકારનાં સત્કર્મો અહીં થાય છે કે જાણનારને અધધ...થાય, પણ આ તીર્થભૂમિને તેનો ભાર ન લાગે. જ્યારે અહીં આટલું બધું ચાલતું હોય તો બાળકો પણ તેમાંથી બાકાત ના રહે. સંગનો રંગ તેમને પણ લાગે જ. નાનકડા દષ્ટાને પણ સ્વર્ગારોહણમાં રહેતા અને જોતા એક વિચાર આવેલો કે મારે પણ સત્કર્મ કરવું છે. તો પૂ. માએ પૂછ્યું કેવી રીતે કરીશ? તેણે જણાવ્યું, “મારા ગલ્લામાંથી” અને એ આ બાળ સત્કર્મનો પ્રેરણાસ્ત્રોત બન્યો.

આ પહેલાં ૨૦૦૮ અને ૨૦૧૧ માં આ બાળ સત્કર્મ થયેલું આજે આવું ત્રીજું પર્વ છે. પૂ. શ્રી કહેતા વ્યાસપીઠ પર વિરાજી એક શ્લોક બોલીએ એટલે મંગલાચરણ થઈ જાય, પૂ. મા માને છે કે નવ મંત્રગાન કરીએ અને પ્રણામ કરીએ એટલે કોઈપણ પ્રવૃત્તિનું મંગલાચરણ થઈ જાય. આજના આ પર્વનું મંગલાચરણ પણ એ રીતે જ થાય છે. પ. પૂ. શ્રી મા તો સ્વર્ગારોહણનો ધબકાર છે. આ સ્વર્ગારોહણના દરવાજામાં આપણને પ્રવેશવાની અનુમતિ તે આપણું મોટામાં મોટું સદ્ભાગ્ય છે. આ સત્કર્મમાં કુલ ૭૩ બાળકોના ગલ્લા છે. ૭૨ બાળકો ભારતના, ૧ યુ. એસ. એ.નો ભાઈ મનન. ત્યાંથી આ સત્કર્મમાં ભાગ લેવા આવ્યો છે.

કુમારી નિષ્ઠાનું સન્માન

આજે બાળ સત્કર્મમાં ગૌરવ યાત્રા પણ છે. ચિ. બહેન નિષ્ઠા પંડ્યા અભ્યાસમાં તો અવ્વલ છે જ, વકૃત્વ સ્પર્ધા, ડાન્સીંગ, સ્કેટીંગ, ડ્રોઈંગ, ગરબા વગેરે અનેક ક્ષેત્રે પણ તે પ્રથમ છે. સંસ્કૃત શ્લોકો પણ ખૂબ સરસ ગાય છે. ૭ વર્ષની નિષ્ઠા પાસે ૫૦ થી વધુ સર્ટીફિકેટ અને ૨૦ મેડલ છે. આ વખતે ઓલેમ્પિઆની ઈન્ટેલિજન્સ ટેસ્ટમાં તે ભાવનગરમાં પ્રથમ આવી છે. વિજ્ઞાનની પરીક્ષામાં પણ તે પ્રથમ આવી છે તેને બે સુવર્ણચંદ્રક મળ્યા છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં તે ચોથી આવી છે. આવા બાળક માટે સ્વર્ગારોહણ ગૌરવ કેમ ન અનુભવે!

આપણા પૂ. માની છાતી તો ગજગજ ફૂલે એટલે આજે તેની ગૌરવ યાત્રાનો કાર્યક્રમ છે. ચિ. બહેન નિષ્ઠાને રાષ્ટ્રધ્વજના રંગનો એક સુંદર હાર પહેરાવવામાં આવે છે. એક પેનનો હાર પહેરાવવામાં આવે છે. લક્ષ્મીજીનો પ્રસાદ આપવામાં આવે છે. અરે, એટલું જ નહીં એક નાનકડા રથમાં બેસાડી સ્વર્ગારોહણમાં તેના જ બાળ સત્કર્મ યોગીઓ દ્વારા તેની શોભાયાત્રા કાઢવામાં આવે છે અને માર્ગની બંને બાજુ તેના વડીલો તેના પર આશીર્વાદની વર્ષા વરસાવે છે. શ્રી જયુબહેનની સંગીત મંડળી “કૃપાનો થાવ જય જયકાર, નિષ્ઠાનો થાવ જય જયકાર”થી સ્વર્ગારોહણને ગજવી મૂકે છે. આખું દૃશ્ય સહુના મન હૃદયે અંકિત થઈ જાય એવું છે.

નાનકડી નિષ્ઠા એવું કહે છે કે એ દરેક પરીક્ષા અથવા હરિફાઈમાં એ પૂ. મા—પ્રભુને પ્રણામ કરીને જાય છે, પ્રાર્થના

માર્ચ : ૨૦૧૩

૫૫

કરીને જાય છે. માટે જ તેને આવી સફળતા મળે છે. તેના પિતાશ્રી તેને વિવિધ સંસ્કૃત સ્તોત્રો અને ગીતાના અધ્યાય પણ શીખવે છે. નિષ્ઠાની સફળતા પાછળ તેના માતા-પિતાનો અથાગ પરિશ્રમ પણ કેમ વિસરાય? માના સતત પ્રોત્સાહને તેનામાં એક નવા જ વિશ્વાસનું નિર્માણ કર્યું છે. આગળ પણ તે વધતી રહે તે માટે તેને વધું ઉપહારો પણ અપાય છે. નોટબુક, કેલક્યુલેટર, ૪ જીબી પેનડ્રાઈવ. આપણા પૂ. મા-પ્રભુ તેના પગલે પગલે આવી સફળતા અપાવતાં રહી તેની સાથે જ રહે તેવી તેમના શ્રી ચરણે પ્રાર્થના. આ સમગ્ર કાર્યક્રમની સંકલ્પના-સંચાલન આપણા શ્રી રક્ષિતાબહેનની મંડળીએ કર્યું.

બાળ સત્કર્મ

બાળ સત્કર્મનો પ્રારંભ થાય છે. શ્રીમતી ભાવનાબહેન વિજયકુમાર અને શ્રી અર્ચનભાઈ તરફથી દરેક બાળકને ટી શર્ટની ભેટ મળે છે. તે સહુ પહેરી પોત પોતાના ગલ્લા લઈ કુટિયાની પ્રદિક્ષિણા કરે છે. પછી ગલ્લા મૂકી પ્રણામ કરી સહુ સત્કર્મના કામે લાગી જાય છે.

આજે સત્કર્મ બાળકો એજ કરવાનું છે. કોઈ વડીલે બિલકુલ મદદ કરવાની નથી. માત્ર બે દિવસ પહેલાં પદયાત્રા કરેલા પદયાત્રીઓ જ મદદ કરી શકે.

આજે ૩૧૦ બાળકો બે શાળામાંથી આવ્યાં છે. તે સર્વને પણ (૧) દફતર (૨) કંપાસકીટ (૩) બૂટ-મોજાં (૪) ડીશ-ગ્લાસ (૫) ચીકી (૬) બિસ્કિટ (૭) બુંદી ચવાણું (૮) ટુવાલ (૯) ટોપી અથવા સ્કાર્ફ (૧૦) સ્વેટર (૧૧) હેર ઓઈલ (૧૨) ટૂથ પેસ્ટ (૧૩) સાબુ જેવી ભેટો મળી તેની સાથે ટોપલા ભરી

૫૬

અધ્યાત્મ

ભરીને પૂ.શ્રી માનો પ્રેમ અને આશીર્વાદ મળ્યા છે.

આજે દરેક બાળક આવનાર મહેમાન બાળકને પોતાના હાથે જ વસ્તુઓનું વિતરણ કરે છે બંને પ્રસન્ન છે. એક અનેરું દૃશ્ય છે. બાળકોએ પોતાની ગમતી પ્રવૃત્તિઓમાંથી મન વાળીને મળેલી ભેટોમાંથી બચાવીને સહુએ પોતાની બચત મા પ્રભુના શ્રી ચરણે ધરી છે. આ એક નવતર પ્રયોગે બાળકોને જાગૃત કર્યા છે. હવે તેમની દોડ વિવિધ આકર્ષણોમાંથી ખેંચાઈ ગલ્લા સુધી આવી છે અને એક સત્કર્મ પુરું થતાં તેમનું કાઉન્ટડાઉન શરૂ થઈ જાય છે બીજા સત્કર્મની તેઓ ખૂબ આતૂરતાપૂર્વક રાહુ જુએ છે.

આ બચત માત્ર બાળકોની હોવી જોઈએ. તેવી પૂ.શ્રી માની ખાસ ભલામણ. માતા-પિતા તેમાં મદદ ન કરે તેવી સહુને નમ્ર વિનંતી છે. બને તો શાની શાની રકમ છે તેનો રેકોર્ડ પણ રાખે તો તેમને હિસાબ રાખવાની પણ ટેવ પડશે. સિક્કાઓનું નોટોમાં બદલી ન મોકલવા વિનંતી છે. તો બીજી એક વાત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે દરેક બાળકની ઉપસ્થિતિ અનિવાર્ય છે. કોઈની હાજરી કોઈની બદલે નહીં ચાલે એ પણ અવશ્ય જાણી લેવું.

સત્કર્મને અંતે ભાઈ મનન “જીવવું છે એવું મારે મલકાતા મલકાતા,” એ ગાઈ, ધીરજબહેન નાણાવટીની યાદ અપાવે છે. તેના સ્પષ્ટ ઉચ્ચારો અને હલક જાણે તે યુ.એસમાં ઉછર્યો છે તેવું જણાવા જ નથી દેતા.

કાર્યક્રમની પૂર્ણાહૂતિમાં બાળકોને ચોકલેટ બિસ્કીટ અને ચીકી અને નવા ગલ્લાનો પ્રસાદ મળે છે.

પદયાત્રીઓને પણ પ્રસાદ મળે છે. પૂ.શ્રી નારાયણકાકા તેમનું અંતિમ પ્રવચન (તે દિવસ પૂરતું) આપે છે. કાર્યક્રમ ખૂબ

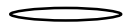
સરસ થાય છે સ્વર્ગારોહણ સાધકોથી જાણે ઉભરાઈ રહ્યું છે. પૂ.મા પ્રભુના સતત પડદા વિનાના દર્શન છે એથી સહુ ખૂબ પ્રસન્ન છે પૂ.મા પણ નેત્ર કમળોથી સતત આશીર્વાદ વરસાવી બાળકોને પુલકિત કરી દે છે.

જ્યુબહેનની મંડળીએ સતત સંગીત પીરસ્યું. શ્રદ્ધાબહેને કાર્યક્રમ દરમ્યાન સતત બાવની ગવડાવી અને શ્રી અજયભાઈ કલોલાએ સરસ રીતે કાર્યક્રમનું સંચાલન કર્યું.

ધન્ય ધન્ય ગુરુદેવ પ્રભુની પ્રાર્થના ગાઈ અને પ્રણામ કરી કાર્યક્રમ પૂર્ણ કર્યો. હે! ભૂલકાઓ વહેલાં વહેલાં મા પ્રભુની આજ્ઞા અનુસાર સત્કર્મ કરવા દોડતા દોડતા મોટાં મોટાં પગલા ભરી હરણ ફાળે આવી જાય એવી આપણા વ્હાલા મા પ્રભુને પ્રાર્થના.

આજે બીજું પણ એક સત્કર્મ થયું છે બોસ્ટન નિવાસી શ્રી અનસુયાબહેન અને ચંદ્રકાંતભાઈ અહીંની આદીવાસી છાત્રાલયમાં રહેતી ૧૪૬ બાળાઓને સુંદર ડ્રેસ અને ડ્રેસની સિલાઈ બંને આપે છે ઉપરાંત પોતાના પિતાશ્રીની પુણ્યતિથિ ઓક્ટોબર માસમાં આવતી હોઈ પાંચ વર્ષ સુધી અધ્યાત્મના ઓક્ટોબર માસના અંકનો ખર્ચ આપવાની મહેરામ કરે છે. પ્રભુ તેમને ખૂબ ખૂબ યશ અને આવાં સુંદર સત્કર્મો કરવાની શક્તિ આપે પૂ.મા પ્રભુના ચરણોની ભક્તિ આપે.

હે મા! સહુ પાસે સત્કર્મોની ગંગા વહેવડાવતાં રહેજો એવી પ્રાર્થના.

ધર્મસ્વરૂપ

—વાસુદેવ સોઢા

ધર્મસ્વરૂપ એટલે શું? જે વ્યક્તિ ધર્મના મર્મને પકડી શકે અને પામી શકે તે ધર્મ સ્વરૂપ છે.

ધર્મ એટલે સિદ્ધાંતો, મતવાદો કે બૌદ્ધિક વાદવિવાદ કે વિખવાદ નહીં. ધર્મ એટલે પરમતત્ત્વમાં જીવવું તદ્દરૂપ થવું. ધર્મ એટલે અનુભૂતિ.

ધર્મ સ્વરૂપ વ્યક્તિ માટે ભગવાન ઈશુના આ શબ્દો યાદ રાખવા જેવા છે. તે કહે છે. ‘માગો એટલે મળશે.’ શોધો એટલે જડશે. ખખડાવો એટલે બારણાં ખુલી જશે.

ધર્મની અનુભૂતિ થઈ શકે છે. ધર્મ વાણી, વ્યવહાર અને વર્તનથી પ્રગટ થાય છે. ધર્મમય થઈને ધર્મસ્વરૂપ બની શકાય છે.

સ્વામી વિવેકાનંદ કહે છે. “જ્યાં સુધી તમે અનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરી નથી ત્યાં સુધી નાસ્તિકો અને તમારા વચ્ચે કશો જ ભેદ નથી. નાસ્તિકો તો પ્રામાણિક છે. પરંતુ જે મનુષ્ય પોતાને ધર્મમાં શ્રદ્ધા હોવાનું કહે છે છતાં તેની અનુભૂતિ કરવાનો પ્રયત્ન કરતો નથી તે પ્રમાણિક નથી.”

સાચો ધર્મ ક્યો? માત્ર ક્રિયાકાંડો? માળા ફેરવવી? મંદિરે જવું? કથામાં બેસવું? ચર્ચમાં જવું? મસ્જિદે જવું? શું આટલો જ માત્ર ધર્મ છે? ના. ધર્મ અને જીવન એકરૂપ થવા જોઈએ. ધર્મ જીવનથી અલગ નથી. ધર્મ વિનાનું જીવન એ મનુષ્ય જીવન નથી. એમ મહાત્મા ગાંધીજીએ અનુભવ્યું છે.

તો મહાવીર સ્વામી કહે છે કે ‘ધર્મ ઉત્કૃષ્ટ મંગલ છે અહિંસા, સંયમ અને તપ એ ધર્મ છે. જેનું મન સદાયે ધર્મમાં છે તેમને દેવો પણ વંદન કરે છે.’ ખરેખર તે ધર્મ સ્વરૂપ છે.

ધારયતિ ઈતિ ધર્મ: ધર્મ એટલે સત્યનું દર્શન. સત્ય અનુભવ. મનુષ્યના સકલ વ્યક્તિત્વનો, તેના સકલ આત્મા પરમાત્મા સાથેનો અધ્યાત્મ યોગ. ધર્મનો અર્થ શ્રદ્ધા અને અંતર્દષ્ટિ થાય છે, એમ ડો. રાધાકૃષ્ણ કહી ગયા છે.

કોયલ રાત્રિની શાંતિનો કે આગિયો તારાગણનો અપરાધ કરે છે? તમારા દીવાની જ્યોત કે ધૂમાડો પવનને ભારરૂપ લાગે છે? એવું ધર્મસ્વરૂપ વ્યક્તિનું જીવન સમાજ માટે હોય છે.

‘સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે. હું ભૂતકાળના તમામ ધર્મોનો સ્વીકાર કરું છું. એમના આદેશ પ્રમાણે પૂજા કરું છું. ઈશ્વરને ગમે તે સ્વરૂપે પૂજો. હું પ્રત્યેક ધર્મ પ્રમાણે ઈશ્વરની પૂજા કરું છું. હું મુસલમાનોની જેમ મસ્જિદમાં જઈશ. હું ખ્રિસ્તી દેવળમાં જઈને ‘ક્રૂસ’ આગળ ઘૂંટણિએ પડીશ. હું બૌદ્ધોના મંદિરમાં પ્રવેશ કરીને, ભગવાન બુદ્ધ અને તેમના સાશનનું શરણ શોધીશ. મનુષ્ય માત્રના હૃદયમાં પ્રકાશ પાથરતી જ્યોતિનું દર્શન કરવા મથતા હિન્દુની સાથે વનમાં જઈ ધ્યાનમાં બેસીશ.’

ધર્મ સ્વરૂપને કોઈ ધર્મની વાડ નડતી નથી.

ફૂલોમાંથી મધ ભેગું કરવામાં મધમાખીને મજા આવે છે. પણ તે સાથે જ માખીને પોતાનું મધ આપવાની ફૂલોનેય મજા પડે છે. કારણ કે મધમાખીને મન ફૂલ એ જીવનનો અને ફૂલને મન મધમાખી એ પ્રેમનો દૂત છે. ધર્મસ્વરૂપ વ્યાખ્યા આવી હોય છે. પરસ્પરની આપ-લેમાં આનંદની અનુભૂતિ થતી હોય છે.

તમારું નિત્ય જીવન એ જ તમારું મંદિર. એ જ તમારો ધર્મ. જ્યારે જ્યારે એમાં તમે જાઓ, ત્યારે તમારું સર્વસ્વ લઈને જાઓ.

ભગવત ગીતામાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણએ ધર્મવૃત્તિનાં લક્ષણો જણાવ્યાં છે.

નિર્ભયપણું, અંતઃકરણની શુદ્ધિ, સમતા, જ્ઞાન..ને યજ્ઞ, ઈંદ્રિયદમન, દાનો, શાસ્ત્રનો અભ્યાસ..ને અક્રોધ, ત્યાગ, તપ, સરળતા, અહિંસા, સત્ય..ને ધીરજ, ક્ષમા, નિર્લોભતા, તેજ ને નિરઅહંકારિતા કોઈની ચાડી ન ખાવી, રાખી મન જીવદયા ચોખ્ખાઈ અંદર બહારની, અદ્રોહ, મર્યાદા સદા, કોમળપણું, અવિચળપણું, ને શાંતિ એને મન વસે, આ લક્ષણો ધર્મવૃત્તિના કહ્યું જે મે તને..

જેનામાં આ લક્ષણોનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે તે ધર્મસ્વરૂપ કહેવાય છે.

કોઈકે સરસ કહ્યું છે :-

ફૂલ તો એની ફોરમ ઢાળી રાજી..

કોઈનું નહીં કાજી, કોઈનું નહીં ફરિયાદી.

રસેશ્વરી

(ગતાંગથી ચાલુ)

—શ્રી યોગેશ્વરજી

જરાસંઘ પોતાની શક્તિના અહંકારથી ઉન્મત્ત બનીને જોત જોતામાં મથુરા પાસે આવી પહોંચ્યો ત્યારે મથુરાની પ્રજા ખૂબ જ ભયભીત બની ગઈ.

કૃષ્ણે બળરામની મદદથી સૌને આશ્વાસન આપ્યું ને કહ્યું :

‘આ યુદ્ધ આપણા આમંત્રણથી નથી આવ્યું. કંસના નાશને લીધે પ્રાપ્ત થયેલા સ્વાતંત્ર્યનું આ યુદ્ધના રૂપમાં તમારે મૂલ્ય ચૂકવવાનું છે. એવું મૂલ્ય લગભગ પ્રત્યેક સ્વાતંત્ર્યપ્રેમી પ્રજાએ ઓછાવત્તા પ્રમાણમાં ચૂકવવું જ પડે છે. એમાં નવું કશું જ નથી. એ મૂલ્ય ચૂકવવા માટે હિંમતપૂર્વક તૈયાર રહેવાનું છે. એમાં ભય કેવો? તમે પરાક્રમી છો અને સંયુક્ત રીતે સંપૂર્ણક ઊભા રહેશો તો જરાસંઘની શક્તિ એટલી બધી અનંત તો નથી જ કે તે તમને જીતી શકે. જરાસંઘ તો શું, સંસારનો કોઈ પણ આક્રમણખોર તમારી સામે લડવા આવશે તોપણ તમને નહીં જીતી શકે. જરાસંઘ ગમે તેટલો શક્તિશાળી હોય તોપણ તેની શક્તિ અધર્મની અને અન્યાયની છે અને આપણા પક્ષે ધર્મ, ન્યાય તથા નીતિ છે, એટલે વિજય આપણો જ થશે, એનો નહીં થાય. આપણે શંકાકુશંકા કરવાનું કે ડરવાનું કોઈ જ કારણ નથી.’

પ્રજાના પ્રતિનિધિઓએ કહ્યું :

‘તમે આક્રમણખોરોનો સામનો કરવામાં અમારી સાથે છો એટલે અમારો ભય ઓછો થાય છે. તમારા સામર્થ્યનો અનુભવ

હોવાથી આપણા અંતિમ વિજયમાં વિશ્વાસ થાય છે. બાકી અમારી શક્તિ તો એટલી બધી અસાધારણ નથી કે અમે જરાસંઘનો એની સમુદ્ર જેવી વિશાળ સેના સાથે સામનો કરી શકીએ.’

બળરામે જણાવ્યું :

‘અત્યાર સુધીની બધી જ આપત્તિઓમાં કૃષ્ણે તમારી સાથે રહીને તમને શાંતિ આપી છે તેવી રીતે આજે પણ એ તમારી સાથે છે. અને હું પણ તમારી સાથે જ છું. અમે બંને ભેગા મળીને તમારા સક્રિય સહયોગથી તમને સંકટમુક્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરીશું અને એ પ્રયત્નમાં સફળ થઈશું.’

કૃષ્ણબળરામે ઉગ્રસેનની અનુમતિ લઈ, પ્રજાને હિંમત ને ધીરજ આપી, કવચ ધારણ કરી, સુંદર રથ પર આરૂઢ થઈને યુદ્ધ માટે પ્રસ્થાન કર્યું.

દારુક એમનો સારથિ થયો.

એમની સાથે મથુરાની સાધારણ છતાં શક્તિશાળી સેના ચાલી.

મથુરાનગરીની બહાર આવીને કૃષ્ણે પોતાનો પાંચજન્ય શંખ વગાડ્યો.

એના ઘોષથી ભયભીત બનીને જરાસંઘની સેનાના સૈનિકો ભયભીત બન્યા ને હયમચી ઊઠ્યા.

કૃષ્ણને જોઈને જરાસંઘનું મન ક્રોધાગ્નિથી સળગવા લાગ્યું.

‘અરે કૃષ્ણ!’ એણે અવિવેકી અને ઉત્તેજિત સ્વરે કહેવા માંડ્યું; ‘મારી અવસ્થા તથા શક્તિનો વિચાર કરતાં તું તો મારી આગળ હજુ બાળક છે. તારા હાથમાં હથિયારો શોભતાં નથી.

કંસને કપટયુક્ત રીતે મારવાથી તને અહંકાર થયો લાગે છે, પરંતુ તને તથા બળરામને આ સમસ્ત સેના સાથે જોતજોતામાં મારી નાખીશ. માટે જીવનની રક્ષા કરવી હોય તો નાસી જા. તને હજુ પણ વખત આપું છું.’

કૃષ્ણે કહ્યું :

‘નાસી જવાનો વિચાર તો તારે કરવાનો છે, મારે નહીં. કારણ કે કાળ તારે જ માથે ભમી રહ્યો છે. યદુવંશીઓની ખ્યાતિ તેં ના સાંભળી હોય તો સાંભળી લે કે એ યુદ્ધમાં પીઠ બતાવવાને બદલે મારવાનું કે મરવાનું જ વધારે પસંદ કરે છે. તું અહંકારથી ઉન્મત્ત બન્યો હોવાથી જ આવા પ્રલાપ કરી રહ્યો છે. પ્રલાપ કરવાને બદલે મથુરા છોડીને ચાલ્યો જા અથવા યુદ્ધનો પ્રારંભ કર એ જ વધારે સારું છે.’

‘તો પછી તને ને તારી સેનાને મારા પરાક્રમનો પરચો હમણાં જ બતાવી આપું છું.’

જરાસંઘની વિશાળ, શક્તિશાળી, સેના ચારે તરફ ફરી વળી.

એ સેનાના સૈનિકો બાણોની અનવરત વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા.

એ જોઈને કૃષ્ણે પણ વિવિધ પ્રકારનાં બાણોની વૃષ્ટિ કરવા માંડી.

જરાસંઘની સેનાનો નાશ થવા માંડ્યો.

મનુષ્યો, હાથીઓ અને ઘોડાઓનો સંહાર થવાથી આજુબાજુ બધે જ લોહીની નદીઓ વહેવા લાગી.

એ જોઈને દુર્બળ મનના મનુષ્યોને ભય લાગવા માંડ્યો ને બળવાનો ઉત્સાહમાં આવી ગયા.

જરાસંઘની મોટા ભાગની સેનાનો સંહાર થયો.

એનો રથ પણ તૂટી ગયો.

એથી એનો ઉત્સાહ ઓસરી ગયો.

એને શું કરવું ને ક્યાં જવું એની સમજ ના પડી.

એ જ વખતે સુયોગ્ય સમય જાણીને, ખૂબ જ સમયસૂચકતા વાપરીને, બળરામે એને પકડી લીધો.

પરંતુ જરાસંઘ ચતુર હતો.

એણે પોતાની મુક્તિ માટે પ્રાર્થના કરી. એથી પીંગળીને કૃષ્ણે બળરામની સમજાવીને એને છોડાવી દીધો.

(ક્રમશઃ)

જિંદગીનો વીમો

આ યુવાન આજથી ત્રણેક વર્ષ પહેલાં મને મળેલો.

ત્યારે એ બી.એ. ના છેલ્લા વર્ષમાં હતો.

ગઈ કાલે એ ફરી મળ્યો ત્યારે વીમો ઉતરાવી પાછો ફરતો હતો. મેં સહજ પૂછ્યું, “ઉંમર તો નાની છે. અત્યારથી શું કામ વીમો ઉતરાવ્યો?”

એ કહે, “જિંદગીનો શું ભરોસો? કાચ જેવી આ કાયા! કંઈક થાય તો મારી પત્નીને એ કામ તો લાગે.”

મારાથી પુછાઈ ગયું, “તો સાથે પ્રભુનું નિત્યસ્મરણ, દાન આદિ ધર્મક્રિયા પણ કરતા જ હશો!”

મારો પ્રશ્ન સાંભળી એ જરાક ઊંચે સાદે બોલ્યો, “આ કેવી વાત! આ ઉંમર તે કંઈ આવું બધું કરવા માટે છે? એ માટે હજુ ઘણાંય વર્ષો આગળ પડ્યાં છે.”

આ ઉત્તરથી મને હસવું તો આવ્યું, પણ ચૂપ રહ્યો.

—શ્રી ચિત્રભાનુ